

การศึกษาต้นทุนของการเลี้ยงไก่ไข่ แบบอิสระและแบบประกันราคา

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เอกสารวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 108

กันยายน 2555

BUREAU OF AGRICULTURAL ECONOMIC RESEARCH

OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS

MINISTRY OF AGRICULTURAL AND COOPERATIVES

AGRICULTURAL ECONOMIC RESEARCH NO. 108

SEPTEMBER 2012

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบสภาพการเลี้ยง ต้นทุเรียน รายได้ และกำไรของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่ 2 รูปแบบ คือแบบอิสระและ แบบประกันราคา รวมทั้งคาดคะเนสมการต้นทุนผันแปร เพื่อหาจุดที่ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดโดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจเกษตรกรที่เลี้ยงแม่ไก่ไข่ระบบโรงเรือนปิด (EVAP) อายุตั้งแต่ 18-78 สัปดาห์ ระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม 2553 ในเขตพื้นที่ภาคกลางที่เป็นแหล่งเลี้ยงไก่ไข่ที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา นครปฐม อ่างทอง สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

จากการสำรวจเกษตรกรผู้เลี้ยงแม่ไก่ไข่ทั้ง 2 รูปแบบ เกษตรกรผู้เลี้ยงแบบอิสระจะลงทุนเองทั้งหมด ตั้งแต่การสร้างโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง แรงงานในการเลี้ยง ปัจจัยการผลิต การบริหารจัดการฟาร์ม และการจำหน่ายผลผลิต ส่วนเกษตรกรผู้เลี้ยงแม่ไก่ไข่แบบประกันราคาจะเป็นผู้ลงทุนในการก่อสร้างโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง และจัดหาแรงงานในการเลี้ยง ส่วนปัจจัยการผลิต (พันธุ์ไก่ไข่ อาหารสำเร็จรูป ยาและเวชภัณฑ์ อุปกรณ์อื่น ๆ) บริษัทคู่สัญญาจะเป็นผู้จัดหาให้ตามราคาที่กำหนดและจะหักจากค่าผลผลิตที่รับซื้อตามเกณฑ์ราคาและวิธีการที่ตกลงในสัญญา โดยมีเจ้าหน้าที่ของบริษัทให้คำแนะนำด้านวิชาการ และตรวจสอบสถานที่เลี้ยง ซึ่งเกษตรกรต้องปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเคร่งครัด

ผลการศึกษา พบว่า ต้นทุนการผลิตไข่ไก่ของเกษตรกรผู้เลี้ยงแบบอิสระและแบบประกันราคา ประกอบด้วย ค่าอาหารสัตว์ ที่มีสัดส่วนสูงที่สุดร้อยละ 66.10 และ 69.93 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมดตามลำดับ รองลงมา ได้แก่ ค่าพันธุ์สัตว์ มีสัดส่วนร้อยละ 16.76 และ 15.06 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมดตามลำดับ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา มีต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดฟองละ 2.10 และ 2.11 บาท ตามลำดับ ส่วนต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ยของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระเท่ากับ 813.53 บาทต่อตัว หรือ 2.32 บาทต่อฟอง ผลพลอยได้ตัวละ 76.81 บาท มีต้นทุนไข่ไก่หลังหักผลพลอยได้ฟองละ 2.10 บาท ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคามีต้นทุนตัวละ 803.74 บาท หรือฟองละ 2.35 บาท ผลพลอยได้ตัวละ 59.54 บาท มีต้นทุนไข่ไก่หลังหักผลพลอยได้ฟองละ 2.18 บาท สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคาไม่สามารถตัดสินใจในการจัดการด้านการผลิต การตลาดได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับบริษัทคู่สัญญา จึงทำให้ต้นทุนการผลิตและผลพลอยได้แตกต่างกับเกษตรกรผู้เลี้ยงแบบอิสระ ที่สามารถเลือกซื้อปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งกำหนดระยะเวลาการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตได้

การเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 รูปแบบ มีข้อแตกต่างทั้งด้านต้นทุน รายได้ และด้านการจัดการ เกษตรกรจะเลือกเลี้ยงแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ๆ เช่น เงินทุน การจัดการ และความพร้อมของตัวเกษตรกรเอง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาไม่มีความเสี่ยงด้านการตลาด และได้รับราคาที่แน่นอน อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงแบบประกันราคาก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งเกษตรกรควรศึกษาข้อมูลให้ละเอียดรอบคอบ ส่วนการเลี้ยงแบบอิสระจะมีความเสี่ยงด้านการตลาด ถ้าปริมาณผลผลิตออกมากและราคาตกต่ำจะทำให้ประสบการขาดทุนได้ ในทางตรงข้ามถ้าผลผลิตมีน้อยราคาดีเกษตรกรก็จะมีกำไรมาก และปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้มากขึ้น รวมทั้งมีการบริหารจัดการที่ดีทำให้ผลผลิตมีมาก ซึ่งเกษตรกรต้องมีการบริหารจัดการด้านต้นทุน ผลผลิตและการตลาด ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และภาครัฐควรเข้ามาช่วยดูแลในด้านการผลิต การตลาด และ ด้านราคาหากราคาลดลงจนใกล้ถึงต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดภาครัฐควรเข้ามาดูแล เพื่อให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพอยู่ได้

คำนำ

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ได้ทำการศึกษา เรื่อง “การศึกษาต้นทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา” เพื่อศึกษาเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ กำไร และความแตกต่างในด้านต่างๆ ของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระเปรียบเทียบกับแบบมีสัญญาผูกพันรวมทั้งการศึกษา สมการต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 แบบ และต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุด จะเป็นข้อมูลและแนวทางให้เกษตรกรในการตัดสินใจเลือกหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่ และเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทาง และมาตรการพัฒนาการเลี้ยงไก่ไข่

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ขอขอบคุณเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดที่กรุณาให้ความร่วมมือในการประสานงานและให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และครบถ้วนในการวิจัยครั้งนี้

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

กันยายน 2553

สารบัญ

	หน้าที่
บทคัดย่อ	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	1
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 วิธีการศึกษา	2
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี	4
2.1 การตรวจเอกสาร	4
2.2 แนวคิดและทฤษฎี	6
บทที่ 3 สภาพทั่วไป	15
3.1 สถานการณ์การผลิตไก่ไข่	15
3.2 สถานการณ์การตลาดไข่ไก่	23
บทที่ 4 ผลการศึกษา	34
4.1 ผลการวิเคราะห์สมการต้นทุนการผลิต	33
4.2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุน รายได้	38
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	45
5.1 สรุป	44
5.2 ข้อเสนอแนะ	46
บรรณานุกรม	47

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้าที่
1	อัตราค่าตอบแทนให้กับเกษตรกร	18
2	น้ำหนักไข่ไก่ซึ่งบริษัทหรือเอเยนต์ในพื้นที่จะกำหนดเป็นราคาประกันตามน้ำหนัก	18
3	เปรียบเทียบการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา	19
4	จำนวนเกษตรกร ไก่ไข่ แม่ไก่ให้ไข่ ปริมาณการผลิต และอัตราการให้ไข่ ปี 2548-2552	20
5	จำนวนเกษตรกร ไก่ไข่ แม่ไก่ให้ไข่ ปริมาณการผลิต และอัตราการให้ไข่ แยกตามรายภาค ปี 2552	21
6	ปริมาณผลผลิต การบริโภค การส่งออกไข่ไก่ และจำนวนประชากร ปี 2548-2552	24
7	ราคาไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยทั้งประเทศ ราคาขายส่ง- ขายปลีกตลาด กรุงเทพฯและราคาส่งออก ปี 2548-2552	26
8	ปริมาณการส่งออกไข่ไก่สด ผลิตภัณฑ์จากไข่ และนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่ ปี 2548 -2552	27
9	ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าปุ๋ย-ยาพันธุ์ (Grand Parent stocks GP) และ พ่อ-แม่พันธุ์ไก่ไข่ (Parent Stocks PS) ปี 2548 - 2552	28
10	ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่ ปี 2548 - 2552	30
11	ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์จากไข่ ปี 2548 - 2552	31
12	ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ	42
13	ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา	43
14	เปรียบเทียบต้นทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา	44

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้าที่
1	เส้นต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนคงที่ทั้งหมด และต้นทุนผันแปรทั้งหมด	7
2	เส้นต้นทุนการผลิตเพิ่ม เส้นต้นทุนผันแปรเฉลี่ย และเส้นต้นทุนคงที่เฉลี่ย	9
3	แสดงระดับกำไรและจุดคุ้มทุนจากการเปรียบเทียบรายรับทั้งหมดและต้นทุนทั้งหมด	11
4	ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนเพิ่มและรายได้เพิ่ม	12

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

ไข่ไก่เป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญชนิดหนึ่งที่มีราคาถูก ทำให้มีการเลี้ยงไก่ไข่กันอย่างแพร่หลาย การเลี้ยงไก่ไข่ในประเทศไทยแบ่งการเลี้ยงออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การเลี้ยงแบบอิสระ และการเลี้ยงแบบมีสัญญาผูกพัน (รับจ้างเลี้ยง ประกันราคา) ซึ่งการเลี้ยงไก่ไข่แบบมีสัญญาผูกพันเป็นการลดความเสี่ยงของเกษตรกรทางด้านการตลาด แต่การที่เกษตรกรจะปรับเปลี่ยนการเลี้ยงแบบอิสระเป็นการเลี้ยงแบบมีสัญญาผูกพันนั้นไม่ใช่ขึ้นอยู่กับเกษตรกรเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องขึ้นกับบริษัทที่เกษตรกรจะเป็นคู่สัญญาด้วย ซึ่งสัญญาของเกษตรกรแต่ละประเภทก็จะแตกต่างกันออกไป และเมื่อเกษตรกรได้ทำสัญญาแล้วนั้นจะต้องปฏิบัติตามสัญญาอย่างเคร่งครัด ทั้งในเรื่องของปัจจัยการผลิต แบบแผนการผลิต รูปแบบโรงเรือน และด้านการตลาด โดยเกษตรกรที่ทำสัญญาจะไม่มีอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต แตกต่างกับเกษตรกรที่เลี้ยงโดยอิสระที่สามารถตัดสินใจด้านต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตได้อย่างอิสระ ซึ่งอาจทำให้มีข้อแตกต่างระหว่างต้นทุน รายได้ และกำไร ของเกษตรกรทั้ง 2 ประเภทด้วย นอกจากนี้ประสิทธิภาพการเลี้ยงไก่ไข่ที่ก้าวหน้ามากขึ้นส่งผลให้ปริมาณผลผลิตไข่ไก่มีมากขึ้น ทำให้ไข่ไก่ราคาตกต่ำส่งผลให้เกษตรกรประสบกับภาวะขาดทุน ภาครัฐได้มีมาตรการต่างๆ มาช่วยเหลือ อาทิเช่น ขอความร่วมมือปลดไก่ไข่ก่อนกำหนด จัดโครงการธงฟ้า การส่งออกมากขึ้น เพื่อเป็นการรักษาระดับราคาในประเทศ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อราคาไข่ไก่ตกต่ำลง ณ ราคาที่จุดใดที่ภาครัฐควรเร่งมีมาตรการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ไม่ต้องประสบภาวะขาดทุนและมีหนี้สิน หรือสามารถดำเนินการผลิตต่อไปได้

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับต้นทุน รายได้ กำไร และความแตกต่างในด้านต่างๆ ของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระเปรียบเทียบกับแบบมีสัญญาผูกพันรวมทั้งการศึกษา สมการต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 แบบ จะเป็นข้อมูลและแนวทางให้เกษตรกรในการตัดสินใจเลือกหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่ หรือต่อรองในการทำสัญญากับคู่สัญญา และเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทาง และมาตรการพัฒนาการเลี้ยงไก่ไข่ ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายในการแก้ไขปัญหาราคาลินค้าเกษตรตกต่ำของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบสภาพการเลี้ยง ต้นทุน รายได้ และกำไรของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา

1.2.2 เพื่อคาดคะเนสมการต้นทุน ของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา

1.2.3 เพื่อหาจุดที่เหมาะสมในการผลิตไข่ไก่

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ทำการศึกษาเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ระหว่างปี 2552 และปี 2553 โดยแบ่ง ตัวอย่างเป็น 2 ประเภท คือ เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ และเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

1.3.2 เลือกระบบฟาร์มที่เลี้ยงระบบปิด(Evap)ที่เลี้ยงไก่สาวอายุตั้งแต่ 18 สัปดาห์ขึ้นไป และขนาดการเลี้ยงตั้งแต่ 10,000 ตัวขึ้นไป

1.3.3 ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ภาคกลางในจังหวัดที่เป็นแหล่งเลี้ยงไก่ไข่ที่สำคัญ ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครปฐม อ่างทอง สระบุรี และพระนครศรีอยุธยา

1.4 วิธีการศึกษา

1.4.1 วิธีการรวบรวม

- 1) ใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา
- 2) แหล่งข้อมูล

2.1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยการเลือกเกษตรกรตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนฟาร์มกับกรมปศุสัตว์ โดยแบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบประกันราคา โดยกำหนดจำนวนตัวอย่างร้อยละ 20 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างผู้เลี้ยงไก่ไข่ตั้งแต่ 10,000 ตัวขึ้นไป ทำให้ได้จำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ 31 ราย และจำนวนเกษตรกรตัวอย่างที่เลี้ยงไก่ไข่แบบมีสัญญาผูกพัน 39 ราย

2.2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการรวบรวมเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนข้อมูลทางสถิติที่หน่วยงานต่าง ๆ รวบรวมไว้ จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรมปศุสัตว์ เป็นต้น

1.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งเป็น

1) การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมมาได้ มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายถึงสภาพการผลิต การใช้ปัจจัยการผลิต ต้นทุน รายได้ โดยการวิเคราะห์จะใช้เครื่องมือทางสถิติอย่างง่ายในการอธิบาย ในรูปของการหาค่าสัดส่วนร้อยละ และวิธีการหาค่าเฉลี่ยของข้อมูล

2) การวิเคราะห์ที่ใช้สมการต้นทุนการผลิตไข่ไก่ หาคความสัมพันธ์ของต้นทุนการผลิตไข่ไก่กับปริมาณผลผลิตไข่ไก่ โดยใช้การคาดคะเนสมการต้นทุนโดยตรง ซึ่งอาศัยกลุ่มข้อมูลต้นทุนการผลิตไข่ไก่และกลุ่มข้อมูลปริมาณผลผลิตไข่ไก่ที่ทำการเก็บรวบรวมได้ เพื่อหาคความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองกลุ่ม จุดคุ้มทุน และระดับผลผลิตที่ทำให้ต้นทุนต่ำสุดเฉลี่ยและระดับราคา ณ จุดต้นทุนต่ำสุดเฉลี่ย

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 เป็นข้อมูลและแนวทางให้เกษตรกรในการตัดสินใจเลือกหรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการเลี้ยงไก่ไข่

1.5.2 เป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้กำหนดนโยบายและมาตรการ เกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 แบบต่อไป

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร แนวคิดและทฤษฎี

2.1 การตรวจเอกสาร

สุภาพร อิศริโยตม และคณะ (2551) ได้ทำการศึกษาาระบบตลาดข้อตกลงสินค้าสัตว์ปีกในประเทศไทย กรณีศึกษา ไก่เนื้อ-ไก่ไข่ พบว่า ต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบประกันราคาอายุระหว่าง 18-76 สัปดาห์ ของเกษตรกรที่เลี้ยงด้วยระบบโรงเรือนปิด จำนวน 43 ฟาร์ม มีต้นทุนเฉลี่ยตัวละ 721.71 บาท เป็นต้นทุนผันแปรตัวละ 702.02 บาท หรือร้อยละ 97.29 ต้นทุนคงที่เฉลี่ยตัวละ 19.69 บาท หรือร้อยละ 2.73 ต้นทุนการผลิตส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ 64.99 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด รองลงมาได้แก่ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าเสียโอกาสในการลงทุน และค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 16.91 7.35 และ 3.33 ตามลำดับ เมื่อหักผลพลอยได้จากการเลี้ยง (ขายแม่ไก่ไข่ปลดขายมูลไก่ และดูอาหารเปล่า) เฉลี่ยตัวละ 63.20 บาท ทำให้ต้นทุนการผลิตอยู่ที่ตัวละ 658.51 บาท และมีอัตราให้ไข่เฉลี่ยร้อยละ 85.53 ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตไข่ไก่เฉลี่ยฟองละ 1.90 บาท ในขณะที่ราคาเกษตรกรขายได้เฉลี่ยฟองละ 1.88 บาท ส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนเฉลี่ยฟองละ 0.02 บาท โดยมูลค่าผลผลิตไข่ไก่ที่บริษัทรับซื้อในแต่ละเดือน บริษัทจะคิดหักค่าใช้จ่าย เช่น ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหารสัตว์ ค่ายาและเวชภัณฑ์ และค่าอุปกรณ์การเลี้ยง ที่ผู้เลี้ยงเครดิตมาใช้ในช่วงระหว่างการเลี้ยงในแต่ละเดือน โดยบริษัทจะหักเงินรายเดือนที่ผู้เลี้ยงได้รับเอาไว้ก่อน ส่วนที่เหลือจึงจะเป็นค่าใช้จ่ายรวมทั้งบริษัทจะรับซื้อไข่ไก่ตามที่ระบุไว้ในสัญญา คือ ไข่ดีแยกกับไข่บอบ ส่วนราคาแม่ไก่ปลด บริษัทจะรับซื้อไก่มีชีวิต ที่มีสภาพร่างกายแข็งแรงดี ไม่มีโรคระบาด นอกจากนี้บริษัทจะจ่ายให้ผู้เลี้ยงเป็นรายเดือน โดยพิจารณาจากอัตราการให้ไข่ของไก่ที่ผู้เลี้ยงเลี้ยงได้ เทียบกับอัตราการให้ไข่มาตรฐานที่บริษัทกำหนดไว้ ซึ่งบริษัทจะคิดรายได้ให้ผู้เลี้ยงจากจำนวนตัวแม่ไก่ที่เข้าเลี้ยงตามจำนวนตัว

อศรียา สอนบุญลา (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบการเลี้ยงไก่เนื้อครบวงจร และการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มเกษตรกรที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัท โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ เพื่อศึกษาระบบเศรษฐกิจของการเลี้ยงไก่เนื้อ รูปแบบการเลี้ยง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่เนื้อ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อ ระหว่างฟาร์มของบริษัทผู้ผลิตไก่เนื้อส่งออกครบวงจรและฟาร์มของเกษตรกรที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัท โดยศึกษาจากข้อมูลของบริษัทหนึ่งที่ทำธุรกิจไก่เนื้อเพื่อการส่งออกครบวงจร โดยแบ่งประเภทของฟาร์มเป็น 3 ประเภท คือ ฟาร์มของบริษัท ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา และฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อแบบรับจ้างเลี้ยง การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมต้นทุนทั้งหมด (Total Cost) จากต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) รวมกับต้นทุนผันแปร (Variable Cost) ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่ปี 2541-2543 โดยศึกษาฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อทุกฟาร์มที่ทำสัญญาไว้กับบริษัทที่ทำการศึกษา รวมทั้งสิ้น 1,471 ฟาร์ม ผลการศึกษาต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อ พบว่า ฟาร์มบริษัทมีต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับฟาร์มของ

เกษตรกรที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัททั้งสองประเภท คือ ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา และรับจ้างเลี้ยง ต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มของบริษัท ฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อแบบประกันราคา และฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อแบบรับจ้างเลี้ยง ในปี 2541 เท่ากับ 29.77 29.99 และ 30.49 บาท/กก.ตามลำดับ ในปี 2542 เท่ากับ 25.70 25.91 และ 26.18 บาท/กก. ตามลำดับ และในปี 2543 เท่ากับ 25.22 25.68 และ 26.12 บาท/กก.ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการเลี้ยงไก่เนื้อมากที่สุดของการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มของบริษัทและแบบรับจ้างเลี้ยง คือ ราคาอาหารไก่ รองลงมา คือ ราคาลูกไก่ และในส่วนของ การเลี้ยงแบบประกันราคาปัจจัยที่มีผลต่อต้นทุนการเลี้ยงมากที่สุดคือ ราคาประกันของบริษัทที่ทำสัญญาไว้กับผู้เลี้ยง และเมื่อคำนวณค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์เพื่อหาการปนเปื้อนของเชื้อนิวคลาสเซลในเนื้อไก่ที่บริษัทต้องจ่ายเพื่อให้เป็นไปตามกฎของ EU ซึ่งเป็นผู้ซื้อเนื้อไก่รายใหญ่ของธุรกิจส่งออกไก่เนื้อ ผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายฟาร์มของบริษัทต่ำกว่าฟาร์มของเกษตรกรที่มีสัญญาผูกพันถึง 10 เท่า

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตและการตลาดไข่ไก่ เพื่อศึกษาถึงสภาพทั่วไปของการเลี้ยงไก่ไข่ การผลิตและโครงสร้างตลาด การตลาดไข่ไก่ วิธีการตลาด และต้นทุนการตลาด พบว่า แหล่งเลี้ยงไก่ไขขนาดใหญ่อยู่ในเขตภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง ราชบุรี สุพรรณบุรี ซึ่งผลผลิตไข่ไก่คิดเป็นประมาณร้อยละ 60 ของผลผลิตทั่วประเทศ ต้นทุนในการเลี้ยงเฉลี่ยฟองละ 1.26 บาท ในขณะที่ราคาไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยฟองละ 1.48 บาท และอัตราการไข่ไขร้อยละ 70.67 ส่วนทางด้าน การตลาดพบว่า ต้นทุนการตลาดระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าขายส่งเฉลี่ยร้อยละ 12 บาท ระหว่างพ่อค้าขายส่งและพ่อค้าขายปลีก เฉลี่ยร้อยละ 31 บาท และถ้ากำหนดให้ราคาขายปลีกเท่ากับ 100 ค่าใช้จ่ายที่มากที่สุดคือค่าขนส่งและค่าแรงงาน คิดเป็นร้อยละ 1.72 ส่วนผลตอบแทนที่เกษตรกร พ่อค้าขายส่งและพ่อค้าขายปลีกได้รับ คิดเป็นร้อยละ 13.22 4.56 และ 8.36 ตามลำดับ

สุชาติ บุญแสง (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของฟาร์มไข่ไก่ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ในส่วนแรกวิเคราะห์เกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทน ของการเลี้ยงไก่ไข่โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยคัดเลือกตัวอย่างจากอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง จำนวน 55 ตัวอย่าง ซึ่งกำหนดรูปแบบการทำฟาร์มเป็นฟาร์มขนาดเล็ก ฟาร์มขนาดกลาง และฟาร์มขนาดใหญ่ นอกจากนี้ในแต่ละขนาดยังแบ่งออกตามวิธีเลี้ยงไก่อีกเป็น 2 กรณี คือกรณีเลี้ยงไก่อายุ 1-75 สัปดาห์ และกรณีเริ่มเลี้ยงไก่อายุ 23-75 สัปดาห์ จากการศึกษาพบว่า กรณีเลี้ยงไก่อายุ 1-75 สัปดาห์ แยกเป็นฟาร์มเลี้ยงไก่ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ต้นทุนการเลี้ยงไก่มีค่าเท่ากับ 359.01 382.24 และ 356.88 บาทต่อตัว ตามลำดับ สำหรับผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่เท่ากับ 400.27 413.90 และ 421.00 บาทต่อตัว ตามลำดับ กรณีเลี้ยงไก่อายุ 23-75 สัปดาห์ แยกเป็นฟาร์มเลี้ยงไก่ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ต้นทุนการเลี้ยงไก่มีค่าเท่ากับ 338.65 342.86 และ 352.83 บาทต่อตัว ตามลำดับ สำหรับผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่เท่ากับ 399.42 416.80 และ 425.08

บาทต่อตัว ตามลำดับ ในการวิเคราะห์ส่วนที่สองได้ศึกษาถึงความเป็นไปได้ของโครงการลงทุนเลี้ยงไก่ไข่โดยเลือกตัวอย่างจากอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การลงทุนทำฟาร์มเลี้ยงไก่มีความเป็นไปได้ในการลงทุน โดยมีค่า NPV เท่ากับ 2.653 ล้านบาท B/C เท่ากับ 1.03 และ IRR เท่ากับร้อยละ 43.84 นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรรายได้และค่าใช้จ่ายที่สำคัญคือค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายรวม และรายได้รวม ซึ่งพบว่า โครงการยังยอมรับได้ในกรณีที่รายจ่ายรวมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 10 หรือรายได้รวมลดลงไม่เกินร้อยละ 5 ในส่วนที่สามได้วิเคราะห์หาต้นทุนอาหารไก่ พบว่ามีความเป็นไปได้ในการผสมสูตรอาหารที่เหมาะสมและมีต้นทุนต่ำสุดสำหรับไก่เล็ก ไก่รุ่น และไก่ไข่ โดยจะมีต้นทุนเท่ากับ 4.85 4.28 และ 4.64 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ

2.2 แนวคิดทฤษฎี

1) ทฤษฎีต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิต หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขบวนการผลิต เช่น ค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ ตลอดจนค่าบริการที่เกิดขึ้นในขบวนการผลิต (ศรัณย์, 2539) นั่นคือต้นทุนในการผลิตสินค้าจำนวนหนึ่งๆ จะประกอบด้วยค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยการผลิตต่างๆ (นราทิพย์, 2542) ได้แบ่งการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตออกเป็นต้นทุนการผลิตในระยะสั้นและต้นทุนการผลิตในระยะยาว

ต้นทุนการผลิตในระยะสั้นประกอบด้วยต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร เนื่องจากในระยะสั้นปัจจัยการผลิตที่ใช้แบ่งออกได้เป็นสองประเภท คือ ปัจจัยคงที่และปัจจัยผันแปร แต่ในระยะยาวผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิตได้ทุกชนิด ปัจจัยการผลิตที่ใช้จึงมีแต่ปัจจัยผันแปร ต้นทุนการผลิตในระยะยาวจึงประกอบด้วยต้นทุนผันแปรแต่เพียงอย่างเดียว

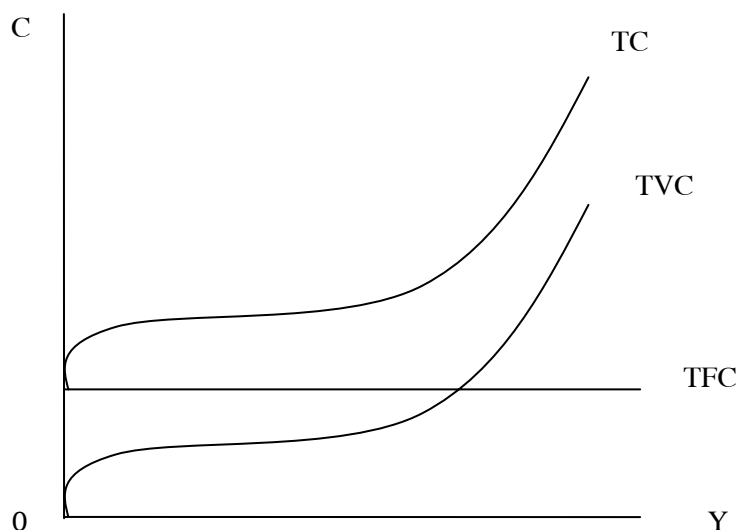
ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost: TFC) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลิตผล หรือแม้แต่ไม่ทำการผลิตเลยก็ต้องจ่ายเป็นปริมาณเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลง โดยต้นทุนคงที่เกิดจากการใช้ปัจจัยคงที่ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่ปริมาณไม่เปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ทำการผลิต ต้นทุนคงที่จึงเป็นอิสระกับปริมาณผลผลิต

ต้นทุนผันแปร (Variable Cost: TVC) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณผลิตผลที่ผลิต ซึ่งก็คือค่าใช้จ่ายในการซื้อปัจจัยผันแปร

ต้นทุนทั้งหมด (Total Cost: TC) หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดในขบวนการผลิต ต้นทุนทั้งหมดในระยะสั้น คือ ผลรวมของต้นทุนผันแปรทั้งหมดกับต้นทุนคงที่ทั้งหมด ซึ่งสมการต้นทุนเขียนเป็นสัญลักษณ์ได้ดังนี้

$$TC = TFC + TVC$$

โดยที่ TC คือ ต้นทุนทั้งหมด (Total Cost)
 TFC คือ ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed Cost)
 TVC คือ ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable Cost)

ภาพที่ 1 เส้นต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนคงที่ทั้งหมด และต้นทุนผันแปรทั้งหมด

ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการผลิตและผลผลิตจะแสดงถึงต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการผลิตผลผลิตเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้นทุนการผลิตในรูปของผลผลิตเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$TC = f(Y)$$

โดยที่ Y คือ ปริมาณผลผลิต

จากความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถหาต้นทุนเฉลี่ยและต้นทุนหน่วยสุดท้ายหรือต้นทุนเพิ่มได้ดังนี้

ต้นทุนเฉลี่ย (Average Cost: AVC) หมายถึง ต้นทุนคิดเฉลี่ยต่อหนึ่งหน่วยของผลผลิตที่ผลิตได้นั้นคือนำต้นทุนมาหารด้วยจำนวนผลผลิต นั่นคือ

$$ATC = \frac{TC}{Y}$$

$$AFC = \frac{TFC}{Y}$$

$$AVC = \frac{TVC}{Y}$$

โดยที่ ATC คือ ต้นทุนทั้งหมดเฉลี่ย (Average Total Cost)

AFC คือ ต้นทุนคงที่เฉลี่ย (Average Fixed Cost)

AVC คือ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (Average Variable Cost)

ต้นทุนเพิ่ม (Marginal Cost: MC) หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่เพิ่มขึ้นเมื่อเพิ่มการผลิตผลผลิตขึ้นไปอีกหนึ่งหน่วยหาได้จากการนำเอาการเปลี่ยนแปลงในต้นทุนทั้งหมดหารด้วยการเปลี่ยนแปลงในปริมาณผลผลิต

$$MC = \frac{\Delta ATC}{\Delta Y} \quad \text{หรือ} \quad \frac{dATC}{dY}$$

โดยที่ MC คือ ต้นทุนเพิ่ม (Marginal Cost)

ความสัมพันธ์ระหว่าง AVC และ MC สามารถพิสูจน์ได้ดังนี้

$$\frac{dATC}{dY} = \frac{d \frac{TVC}{Y}}{dY}$$

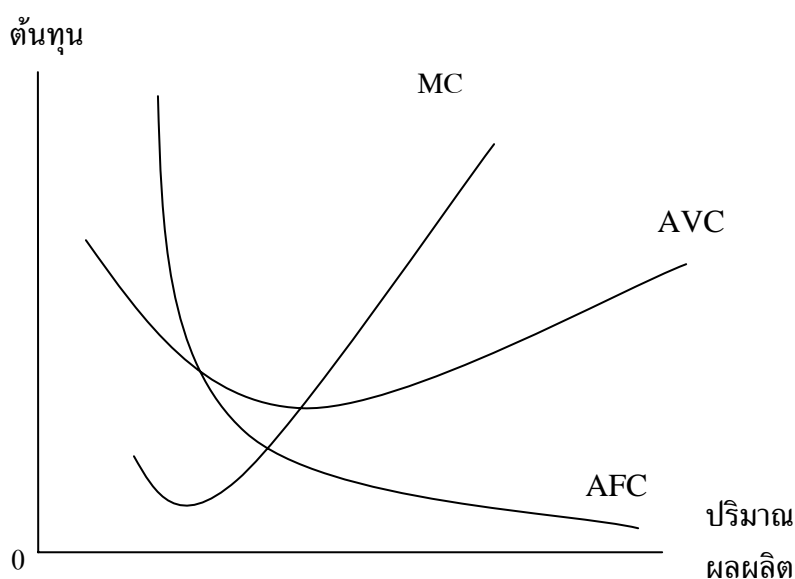
$$= \frac{\frac{d \frac{TVC}{Y}}{dY} - TVC \frac{dY}{dY}}{Y^2}$$

ณ จุดต่ำสุดของ AVC จะได้ว่า $\frac{dAVC}{dY} = 0$ ดังนั้น

$$\frac{TVC}{Y} = \frac{dTVC}{dY}$$

AVC = MC ณ จุดต่ำสุดของ AVC

จากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง MC AVC AFC และปริมาณผลผลิต นำมาสร้างกราฟแสดงความสัมพันธ์จะได้ลักษณะของเส้น AVC จะมีลักษณะเป็นรูปตัวยู (U-shape) นั่นคือ AVC ค่อยๆ ลดลงในตอนแรกจนถึงระดับต่ำสุดแล้วค่อยๆ สูงขึ้น ในขณะที่เส้น AFC จะเป็นเส้นที่ลาดชันจากซ้ายลงมาทางขวามีค่าความชันเป็นลบทั้งนี้เพราะการเพิ่มขึ้นของปริมาณผลผลิตทำให้ต้นทุนคงที่เฉลี่ยลดลงโดยตลอด สำหรับเส้น MC จะค่อยๆ ลดลงในตอนแรกจนถึงระดับต่ำสุดแล้วค่อยๆ สูงขึ้น เช่นเดียวกับเส้น AVC แต่ในขณะที่ AVC ลดลงนั้น MC จะเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้แต่ต้องอยู่ต่ำกว่า AVC เสมอ เมื่อ AVC ถึงจุดต่ำสุดนั้น AVC จะเท่ากับ MC พอดี หลังจาก AVC เพิ่มขึ้นนั้น MC จะเพิ่มขึ้นด้วย แต่ MC จะอยู่สูงกว่า AVC เสมอ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เส้นต้นทุนการผลิตเพิ่ม เส้นต้นทุนผันแปรเฉลี่ย และเส้นต้นทุนคงที่เฉลี่ย

2) ฟังก์ชันต้นทุน (Cost Function)

ฟังก์ชันต้นทุน หมายถึง ฟังก์ชันที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการผลิตกับปริมาณผลผลิต

$$C = f(Y)$$

C = ต้นทุนการผลิตทั้งหมด

Y = ปริมาณผลผลิตทั้งหมด

การหา Cost Function ทำได้ 2 วิธี วิธีแรก คือ คาดคะเนโดยตรงจากต้นทุนการผลิตของตัวอย่างหลาย ๆ ตัวอย่าง วิธีที่สอง คำนวณหา Cost Function จาก Production Function ซึ่งลักษณะของ Cost Function จะขึ้นอยู่กับลักษณะของ Production Function(ศรีณย์, 2539) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้จะใช้วิธีการคาดคะเนโดยตรงจากต้นทุนในการหา Cost Function

3) แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

แบบจำลองต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบอิสระ

เมื่อ

$$TC_1 = A_1 + bY_1 + cY_1^2 + dY_1^3$$

TC_1 = ต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบอิสระ

Y_1 = ผลผลิตไข่ไก่แบบอิสระ

A_1 = ค่าคงที่ที่ได้จากการคาดคะเนสมการต้นทุนการผลิต

b, c, d = ค่าสัมประสิทธิ์ของ Y_1 , Y_1^2 และ Y_1^3 ตามลำดับ

แบบจำลองต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบมีสัญญาผูกพัน

เมื่อ

$$TC_2 = A_2 + eY_2 + fY_2^2 + gY_2^3$$

TC_2 = ต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบมีสัญญาผูกพัน

Y_2 = ผลผลิตไข่ไก่แบบมีสัญญาผูกพัน

A_2 = ค่าคงที่ที่ได้จากการคาดคะเนสมการต้นทุนการผลิต

e, f, g = ค่าสัมประสิทธิ์ของ Y_2 , Y_2^2 และ Y_2^3 ตามลำดับ

จากสมการต้นทุนที่ได้สามารถนำไปหารระดับผลผลิตที่ทำให้เกิดกำไรสูงสุด ได้ดังนี้

กำไร = รายได้ - ต้นทุนการผลิต

= ราคา * ผลผลิต - ต้นทุนการผลิต

$$\pi = TR - TC$$

$$= P_y \cdot Y - TC$$

$$= P_y \cdot Y - C(Y)$$

โดยที่ π คือ กำไร

TR คือ รายได้ทั้งหมด (Total Revenue)

TC คือ ต้นทุนทั้งหมด (Total Cost)

MC คือ ต้นทุนเพิ่ม (Marginal Cost)

MR คือ ต้นทุนเพิ่ม (Marginal Revenue)

Y คือ ผลผลิต

P คือ ราคา (Price)

First order condition

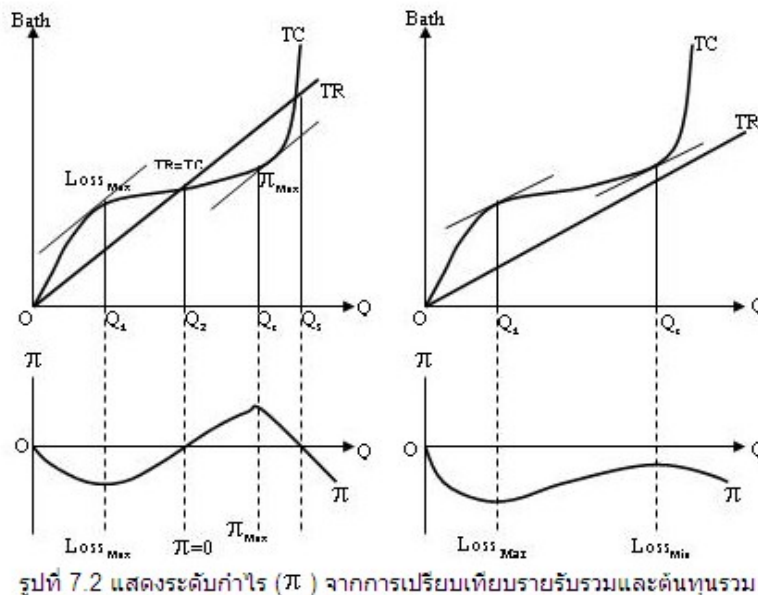
$$\begin{aligned} \frac{d\pi}{dy} &= MR - MC = 0 \\ MR - MC &= 0 \\ MR &= MC \end{aligned} \quad \text{-----(1)}$$

Second order condition

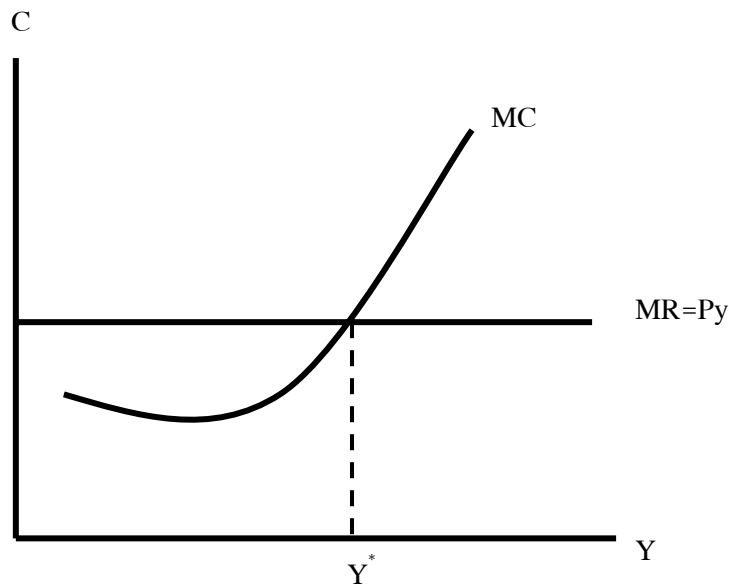
$$\frac{d^2\pi}{dy^2} = \frac{dMR}{dy} - \frac{dMC}{dy} < 0 \quad \text{-----(2)}$$

นั่นคือ อัตราการเปลี่ยนแปลงหรือ slope ของ MR slope น้อยกว่า ของ MC อีกนัยหนึ่ง เส้น MR จะต้องตัดเส้น MC จากด้านบน ในการหาปริมาณการผลิตที่เหมาะสมที่ทำให้ได้กำไรสูงสุด จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขที่ (1) และ (2)

จากสมการต้นทุนสามารถหาระดับผลผลิตที่ทำให้ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำที่สุด และระดับราคาหรือต้นทุน ณ จุดต่ำสุดของต้นทุนผันแปรเฉลี่ย โดยหน่วยธุรกิจจะตัดสินใจว่าควรหยุดผลิตหรือผลิตต่อไปจะต้องพิจารณาว่า ราคาต้องมากกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย ($P > AVC$) ดังนั้นเมื่อใดที่ราคาสินค้าต่ำกว่าค่า AVC หน่วยธุรกิจควรเลิกผลิตสินค้าออกจำหน่าย ระดับราคาหรือต้นทุน ณ จุดต่ำสุดของ AVC นี้ เรียกว่า Shutdown Price หรือ Shutdown Cost (นราทิพย์ ชูติวงศ์ ,2546:272) และการหาจุดคุ้มทุนจะพิจารณาจากจุดที่รายได้ทั้งหมดเท่ากับต้นทุนทั้งหมด($TR=TC$)

ภาพที่ 3 แสดงระดับกำไรและจุดคุ้มทุนจากการเปรียบเทียบรายรับทั้งหมดและต้นทุนทั้งหมด

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนเพิ่มและรายได้เพิ่ม

4) การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทน

การทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน โดยวิเคราะห์ตามหลักการจัดการฟาร์มในส่วนของ การวิเคราะห์ต้นทุนและรายได้ การวิเคราะห์นี้เป็นการแสดงถึงต้นทุน รายได้ และกำไร โดยจะวิเคราะห์ มูลค่าทั้งส่วนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดของต้นทุนผันแปรทั้งหมด ต้นทุนคงที่ทั้งหมด ต้นทุน ทั้งหมด รายได้เหนือต้นทุนผันแปรทั้งหมด รายได้เหนือต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด รายได้เหนือต้นทุน ทั้งหมดที่ไม่เป็นเงินสด และกำไร ซึ่งพิจารณาค่าเหล่านี้เป็นต้นทุนต่อไร่ไร่ 1 ฟอง ต้นทุนประกอบด้วย ต้นทุนผันแปร และต้นทุนคงที่ (สมศักดิ์ เปรียบพร้อม, 2531: 23-41)

1. ต้นทุนผันแปร หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิตซึ่งเป็น ค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้ปัจจัยผันแปรในการผลิต คือเป็นปัจจัยการผลิตที่ผู้ผลิตสามารถเปลี่ยนแปลง ปริมาณการใช้ได้ในช่วงเวลาการผลิตหนึ่ง ๆ โดยทำการวิเคราะห์ต้นทุนผันแปรทั้งที่เป็นเงินสดและ ไม่เป็นเงินสด

1.1 ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนผันแปรที่ผู้ผลิตจ่ายออกไปจริงเป็น เงินสด เช่น ค่าแรงงานจ้าง ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าบริการสัตวแพทย์ ค่ายารักษาโรค ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าขนส่ง ค่าวัสดุอื่นๆ เป็นต้น

1.2 ต้นทุนผันแปรที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ต้นทุนผันแปรที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริง เป็นเงินสดซึ่งเป็นค่าปัจจัยการผลิตต่างๆ ที่เป็นของผู้ผลิตเอง เช่น แรงงานในครัวเรือน

2. ต้นทุนคงที่ หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณของผลผลิต ซึ่งเป็น ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยคงที่ในการผลิต หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ในช่วง

ระยะเวลาของการผลิต ไม่ว่าจะผลิตให้ได้ผลผลิตเป็นปริมาณมากน้อยเท่าไรก็ตามผู้ผลิตต้องเสียต้นทุนในจำนวนคงที่ ต้นทุนคงที่แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด

2.1 ต้นทุนคงที่ที่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่ผู้ผลิตจะต้องจ่ายในรูปของเงินสดในจำนวนที่คงที่ เช่น ค่าเช่าที่ดินและค่าภาษี เป็นต้น

2.2 ต้นทุนคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด หมายถึง ค่าใช้จ่ายจำนวนคงที่ที่ผู้ผลิตไม่ได้จ่ายออกไปจริงในรูปของเงินสดหรือเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ประเมิน เช่น ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนเลี้ยง ไก่ไข่ และค่าใช้ที่ดินกรณีเป็นที่ดินของตนเองแต่ประเมินตามอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่นนั้น

3. ต้นทุนทั้งหมด หมายถึง ต้นทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดจากการผลิตที่ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ทั้งหมดและต้นทุนผันแปรทั้งหมด การคำนวณหาต้นทุนการผลิตทั้งหมดจะคำนวณออกมาในรูปต้นทุนการผลิตต่อไข่ไก่ 1 ฟอง ซึ่งหมายถึงต้นทุนการผลิตทั้งหมดทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดที่เกิดขึ้นจากการผลิตที่คิดเฉลี่ยต่อไข่ไก่ 1 ฟอง

การคำนวณต้นทุนการผลิตไข่ไก่ มีวิธีการคำนวณดังต่อไปนี้

1. การคำนวณหาต้นทุนผันแปรทั้งหมด โดยคำนวณดังนี้

ต้นทุนผันแปรทั้งหมด = ค่าแรงงาน + ค่าวัสดุปัจจัยการผลิต + ค่าใช้จ่ายผันแปรอื่น ๆ

ค่าแรงงาน = ค่าแรงงานในการดูแลไก่ไข่ + ค่าแรงงานในการเก็บไข่

ค่าวัสดุปัจจัยการผลิต = จำนวนวัสดุปัจจัยแต่ละชนิดที่ใช้ * ราคาของวัสดุปัจจัยนั้น
(ค่าอาหาร ค่ายา)

ค่าสาธารณูปโภค = ค่าน้ำ + ค่าไฟฟ้า + ค่าโทรศัพท์

ค่าใช้จ่ายผันแปรอื่น ๆ = ค่าวัสดุอื่น ๆ + ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ไข่
+ ค่าเสียโอกาสเงินลงทุนระยะสั้น + ค่าบริการสัตวแพทย์

2. การคำนวณหาต้นทุนคงที่ทั้งหมด โดยคำนวณดังนี้

ต้นทุนคงที่ทั้งหมด = ค่าใช้ที่ดิน + ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร (โรงเรือน)
+ ค่าเสียโอกาสของเงินลงทุนระยะยาว

ค่าใช้ที่ดิน = ค่าเช่าที่ดิน

$$\text{ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร} = \frac{\text{มูลค่าซื้อ} - \text{มูลค่าซาก}}{\text{อายุการใช้งาน}} \times \text{เปอร์เซ็นต์ใช้งาน}$$

ค่าเสียโอกาสของเงิน
เงินลงทุนระยะยาว = ผลรวมของมูลค่าปัจจุบันของอุปกรณ์การเกษตรทั้งหมด
คูณด้วยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ลูกค้ารายย่อยชั้นดีของ ธกส. (7%)

การคำนวณหากำไรและขาดทุนของการผลิต นอกจากจะต้องทราบต้นทุนการผลิตแล้ว
ต้องทราบราคา และรายได้จากการผลิตด้วย ดังนั้นจึงควรที่จะเข้าใจความหมายของคำต่อไปนี้

ผลผลิต หมายถึง จำนวนไข่ไก่ที่ผลิตได้ในแต่ละรุ่น

ราคาของผลผลิต หมายถึง ราคาที่ผู้ผลิตขายได้หรือได้รับจากการขายไข่ไก่ที่ฟาร์ม

รายได้ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการเลี้ยงไก่ไข่ต่อหนึ่งรอบการผลิต
ซึ่งเท่ากับจำนวนผลผลิตทั้งหมด คูณด้วยราคาของไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้

รายได้เหนือต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Net Return) หมายถึง รายได้ทั้งหมดลบด้วยต้นทุนผัน
แปรทั้งหมด

รายได้เหนือต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดกับต้นทุน
ทั้งหมดที่เป็นเงินสด

กำไร หมายถึง รายได้ทั้งหมดลบด้วยต้นทุนทั้งหมด

บทที่ 3 สภาพทั่วไป

3.1 สถานการณ์การผลิตไก่ไข่

การเลี้ยงไก่ไข่เพื่อผลิตไข่ไก่จำหน่าย เป็นอาชีพที่สำคัญอาชีพหนึ่งของเกษตรกรไทย แต่มักจะเกิดปัญหาผลผลิตไข่ไก่ล้นตลาดทำให้ราคาไข่ไก่ตกต่ำเสมอมา ทั้งนี้เนื่องจากผลผลิตขึ้นอยู่กับ การแปรเปลี่ยนสภาพภูมิอากาศ ช่วงหน้าร้อนผลผลิตไข่ไก่จะมีน้อยส่วนหน้าหนาวผลผลิตไข่ไก่มีมาก โดยเฉพาะในช่วงเดือนตุลาคม- กุมภาพันธ์ของทุกปี ประกอบกับในเดือนตุลาคมจะเป็นช่วงเทศกาลกินเจและสถานศึกษาต่าง ๆ ที่เป็นตลาดใหญ่ของไข่ไก่ปิดภาคเรียน ทำให้ความต้องการบริโภคลดลงส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ได้รับความเดือดร้อนเพราะจำหน่ายผลผลิตไม่ได้

3.1.1 โครงสร้างการผลิต

ธุรกิจการผลิตไข่และไข่ไก่ ประกอบด้วยผู้ผลิต 3 ประเภท คือ ผู้เลี้ยงอิสระ ตัวแทนหรือเอเยนต์ในพื้นที่ และบริษัทธุรกิจครบวงจร

1) ผู้เลี้ยงอิสระ จะเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่มาตั้งแต่รุ่นพ่อ-แม่ สืบทอดมาถึงลูก หลาน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้เลี้ยงรายใหญ่ในแต่ละพื้นที่จะขยายการเลี้ยงออกไปใน แนวนอน โดยลงทุนในการเลี้ยงเองทั้งหมด จะมีอิสระในการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตในราคาตลาด หรือขายให้กับบริษัทธุรกิจครบวงจรหรือเอเยนต์ในพื้นที่ในราคาที่ตกลงกันได้

2) ตัวแทนหรือเอเยนต์ในพื้นที่ มีลักษณะการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจำหน่าย วัตถุดิบอาหารสัตว์ พันธุ์สัตว์ ยารักษาโรคและอุปกรณ์ในการเลี้ยง โดยจะซื้อปัจจัยการผลิตดังกล่าว จากบริษัทธุรกิจครบวงจรที่ทำสัญญาผูกพันไว้หรือจากบริษัทใดก็ได้ มีฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่ของตนเองและมีฟาร์มลูกเล้าจะจำหน่ายผลผลิตไข่ไก่ให้กับพ่อค้าในท้องถิ่น บริษัทธุรกิจครบวงจรตามที่ตกลงราคาไว้ ส่วนแม่ไก่ปลดจะจำหน่ายเองในราคาตลาดหรือขายให้กับบริษัทธุรกิจครบวงจรตามราคาที่ตกลงไว้

3) บริษัทธุรกิจครบวงจร มีลักษณะการประกอบธุรกิจเป็นการรวมธุรกิจตามแนวดิ่ง (Vertical Integration) หรืออาจเป็นบริษัทเดียวกับบริษัทที่ประกอบธุรกิจการเลี้ยงสัตว์และสัตว์น้ำดังนี้

- เป็นผู้นำเข้าพันธุ์ไก่ไข่จากต่างประเทศในระดับพ่อ-แม่พันธุ์ (Parent Stock) เพื่อผลิตและจำหน่าย

- เป็นผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารสัตว์สำเร็จรูป
- เป็นผู้นำเข้าและจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์
- มีฟาร์มเลี้ยงไก่ไข่ของบริษัทและฟาร์มลูกเล้าที่ทำสัญญาผูกพันกับบริษัท
- มีโรงงานแปรรูปไข่ไก่ เพื่อทำผลิตภัณฑ์จำหน่ายในประเทศและส่งออก

3.1.2 โครงการเลี้ยงไก่ไข่แบบมีสัญญาผูกพัน

การเลี้ยงไก่ไข่แบบมีสัญญาผูกพัน ส่วนใหญ่เป็นในรูปของบริษัทธุรกิจครบวงจรจะจัดทำเป็นโครงการเลี้ยงไก่ไข่ประกันราคา และรับจ้างเลี้ยง เพื่อความสะดวกในการดูแลและกำหนดปริมาณผลผลิต ซึ่งแต่ละโครงการฯ จะมีวัตถุประสงค์ของโครงการดังนี้

1) โครงการเลี้ยงไก่ไข่ประกันราคา คือ โครงการที่บริษัทจัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการทำฟาร์มเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ของบุคคลทั่วไป โดยบริษัทจะเป็นผู้จัดหาลูกไก่พันธุ์ไข่ อาหารสัตว์ ยาและวัคซีนต่าง ๆ จำหน่ายให้แก่ลูกค้า และลูกค้าจะเลี้ยงลูกไก่จนโตได้ขนาดที่กำหนดและขายคืนให้กับบริษัทแต่เพียงผู้เดียว โดยบริษัทจะคิดให้ในราคาประกันตามที่ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งการเลี้ยงไก่จะระบุงวดการเลี้ยง จำนวนไก่ที่เลี้ยงไว้ในสัญญา ระยะเวลาของสัญญา ส่วนใหญ่ 1 ปี

2) กวดการเลี้ยงหรือรุ่นการเลี้ยง หมายถึง การเลี้ยงไก่ของผู้เข้าร่วมโครงการฯ ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงแบบประกันราคาหรือแบบรับจ้างเลี้ยง ซึ่งเริ่มตั้งแต่วันที่ผู้เข้าร่วมโครงการรับลูกไก่พันธุ์ไข่ไปจากบริษัท จนถึงวันที่มีการจับไก่ชุดนี้ขายคืนให้บริษัทโดยคำสั่งของสัตวแพทย์หรือผู้ควบคุมงานประจำฟาร์มของบริษัท ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละคนมีกวดการเลี้ยงตามสัญญา แต่อาจมีกวดการเลี้ยงที่กวดก็ได้ ซึ่งอยู่ในดุลพินิจของบริษัท และเมื่อกวดการเลี้ยงได้มีการจับไก่แล้ว บริษัทจะส่งลูกไก่พันธุ์หมุนเวียนให้ต่อไปจนกว่าจะมีการบอกเลิกสัญญา

3) สาระสำคัญของสัญญาการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

บริษัทธุรกิจครบวงจรหรือเอเยนต์ในพื้นที่ ทำสัญญาข้อตกลงกับเกษตรกร เพื่อขายแม่ไก่ไข่ และไข่ไก่ ยกเว้นในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่สามารถปฏิบัติได้อันเนื่องมาจาก “เหตุสุดวิสัย” ที่จะเกิดขึ้นที่ไม่อาจป้องกันและควบคุมได้ เช่น ภัยพิบัติตามธรรมชาติ กฎหมาย กฎข้อบังคับของรัฐบาล สงคราม การจลาจล อุทกภัย การนัดหยุดงาน และ สภาวะทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีสาระสำคัญดังนี้ คือ

1. เกษตรกรเป็นผู้ลงทุนสร้าง และปรับปรุงโรงเรือน รวมทั้งอุปกรณ์การเลี้ยงตามคำแนะนำและเห็นชอบจากบริษัทคู่สัญญา

2. เกษตรกรต้องซื้อสินค้า เช่น ลูกไก่ไข่ หรือไก่รุ่นไข่ อาหารสำเร็จรูป ยาและเวชภัณฑ์สำหรับไก่ไข่ ในราคาที่กำหนดจากบริษัทคู่สัญญา โดยราคาสินค้าดังกล่าวเกษตรกรตกลงให้บริษัทปรับราคาได้ตามสภาวะตลาดต้นทุนการผลิตในแต่ละฤดูกาล ตลอดแห่งอายุของสัญญานั้น เว้นแต่บริษัทจะมีการอนุมัติล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษรให้เกษตรกรซื้อจากบุคคลอื่น ในกรณีที่บริษัทไม่สามารถจัดส่งให้ได้

3. เกษตรกร ต้องจัดหาแรงงานในการเลี้ยง ต้องทำความสะอาดในโรงเรือนและรอบโรงเรือนรวมทั้งจัดเตรียมอุปกรณ์การเลี้ยงให้พร้อมก่อนรับไก่เข้าเลี้ยง และจับไก่ออก ต้องทำการตรวจนับจำนวนสินค้าและของใช้อื่น ๆ และลงนามรับสินค้า ที่บริษัทส่งมอบเป็นหลักฐานทุกครั้ง

4. เกษตรกรต้องชำระค่าพันธุ์ไก่ อาหารสำเร็จรูป ยาและเวชภัณฑ์ โดยให้บริษัท คำนวณหักจากราคาค่าตอบแทนจากการขายไก่สาว (กรณีเลี้ยงไก่สาว) ไช้ไก่ และแม่ไก่ไข่ปลด ที่บริษัทรับซื้อคืนตามเกณฑ์และวิธีการที่บริษัทกำหนด

5. เกษตรกรต้องทำรายงานบันทึกการเลี้ยง เช่น ปริมาณการให้อาหาร การสุมซัง น้ำหนักไก่ และจำนวนการให้ไข่ของแม่ไก่ ให้บริษัททราบทุกระยะ

6. ตลอดระยะเวลาของสัญญา เพื่อให้ผู้เลี้ยงปฏิบัติตามข้อกำหนดของบริษัท บริษัทจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เข้าไป ให้คำแนะนำด้านวิชาการในการเลี้ยงไก่ และตรวจสอบสถานที่เลี้ยง โรงเรือนและอุปกรณ์ในการเลี้ยง

7. เกษตรกรมีหน้าที่เสียภาษีรายได้ให้รัฐ โดยบริษัทจะหักภาษี ณ ที่จ่าย และบริษัทจะหักเงินมัดจำล่วงหน้าการเลี้ยงไก่ไข่อุ่นต่อไปโดยหักจากค่าผลตอบแทนงวดสุดท้าย 10% ของเงินที่ขายไก่สาวหรือแม่ไก่ปลดคืนให้บริษัท

4) เงื่อนไขและข้อกำหนดในการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

1. บริษัทจะรับซื้อไข่ไก่ แม่ไก่ไข่ปลด คืนจากเกษตรกร โดยบริษัทจะเป็นผู้จัดหา รอยนต์สำหรับบรรทุกไข่ - ไข่ไก่ เกษตรกรเป็นผู้จัดหาแรงงานไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่บริษัท เจ้าหน้าที่บริษัทจะเป็นผู้นัดหมายและแจ้งให้ทราบก่อนทุกครั้ง

2. สำหรับไก่สาวบริษัทจะไม่รับซื้อคืนไข่ฟักการ ไข่เล็กน้ำหนักไม่ถึงกำหนด (ต่ำกว่า 1.45 กิโลกรัม) จากเกษตรกร ที่เลี้ยงลูกไก่ไข่เป็นไก่สาว

3. บริษัทรับซื้อคืน ไช้ไก่ที่ไม่สกปรกไม่แตกหรือมีรอยร้าวและน้ำหนักไข่ไก่ต้อง ไม่ต่ำกว่าฟองละ 40 กรัม

4. บริษัทจะสรุปผลผลิตและประสิทธิภาพการผลิตทุก 4 สัปดาห์ เพื่อคำนวณ จ่ายเงินรายได้ให้กับเกษตรกรไม่เกิน 30 วัน นับแต่วันที่ บริษัทรับไข่ไก่ไปจากเกษตรกร การรับซื้อ แบ่งเป็น 2 กรณี คือ รับซื้อเป็นฟอง โดยแยกเป็นไข่ดีและไข่บูบ และรับซื้อเป็นน้ำหนักต่อกิโลกรัม สำหรับไข่ดีจะซิงเป็นแผง 10 แผง หรือ 300 ฟอง และไข่บูบจะคิดราคาให้ต่อฟอง

5. บริษัทจะรับซื้อคืนแม่ไก่ไข่ปลดมีชีวิตในราคาต่อกิโลกรัม สภาพร่างกาย แข็งแรง และไม่ติดโรคระบาดทุกชนิด

6. บริษัทจ่ายค่าตอบแทนล่วงหน้าให้กับเกษตรกรในระหว่างการเลี้ยงไก่ให้ไข่ ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยบริษัทจะพิจารณาจากอัตราผลผลิตไข่ไก่เทียบจากตารางมาตรฐานของบริษัท คิดจากปริมาณแม่ไก่ไข่ยืนกรง 10,000 ตัว ดังนี้ คือ

ตารางที่ 1 อัตราค่าตอบแทนให้กับเกษตรกร

อัตราการให้ไข่ (%)	ผลตอบแทน (ต่อตัว)
100 ขึ้นไป	3.00 บาท
99 – 99.99	2.90 บาท
98 – 98.99	2.80 บาท
97 – 97.99	2.70 บาท
96 – 96.99	2.60 บาท
95 – 95.99	2.50 บาท

ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

ตารางที่ 2 น้ำหนักไข่ไก่ ซึ่งบริษัทหรือเอเยนตีในพื้นที่จะกำหนดเป็นราคาประกันตามน้ำหนัก

น้ำหนักไข่ 17.51 – 18.00 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 1.85 บาท
น้ำหนักไข่ 18.01 – 18.50 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 1.90 บาท
น้ำหนักไข่ 18.51 – 19.00 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 1.95 บาท
น้ำหนักไข่ 19.01 – 19.50 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 2.00 บาท
น้ำหนักไข่ 19.51 – 20.00 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 2.05 บาท
น้ำหนักไข่ 20.01 – 20.50 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 2.10 บาท
น้ำหนักไข่ 20.51 – 21.00 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 2.15 บาท
น้ำหนักไข่ 21.01 – 21.50 กก./ตั่ง	ราคาฟองละ 2.25 บาท
น้ำหนักไข่ 22 กก./ตั่ง ขึ้นไป	ราคาฟองละ 2.30 บาท
ไข่บุง+ไข่แตก ราคา 1.00 บาท/ฟอง	การชั่งไข่ 1 ตั่ง จะบรรจุ 10 แผง = 300 ฟอง

ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา

รายการ	อิสระ	ประกันราคา
1. การลงทุน	เกษตรกรลงทุนสร้างโรงเรือน ซื้ออุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตลอดทั้งจัดหาแรงงานในการ เลี้ยง	เช่นเดียวกับอิสระ
2. ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น พันธุ์ไก่ไข่ อาหารสำเร็จรูป ยา และเวชภัณฑ์ อุปกรณ์อื่น ๆ	เกษตรกรสามารถซื้อพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยา และเวชภัณฑ์ รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ กับบริษัท ใดก็ได้	เกษตรกรต้องซื้อ พันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยา และเวชภัณฑ์ รวมทั้งอุปกรณ์บางชนิด กับ บริษัทหรือ เอเยนต์คู่สัญญา เท่านั้น
3. การเลี้ยงและการจัดการ	เกษตรกรจะเป็นผู้ตัดสินใจใน การบริหารจัดการด้วยตัวเอง ทั้งหมด ทั้งการนำไก่สาวเข้า เลี้ยง การปลดแม่ไก่	เกษตรกรต้องปฏิบัติตาม คำแนะนำ วิธี การเลี้ยง และ การจัดการทั้งระบบ ภายใต้การ กำกับดูแลของบริษัทหรือ คู่สัญญา
4. การจำหน่ายผลผลิต	เกษตรกรจะเป็นผู้วางแผน การตลาดและหาตลาดด้วย ตนเอง	เกษตรกรต้องขายผลผลิตให้แก่ บริษัทคู่สัญญา และได้รับราคา ตามที่ตกลงกัน
5. ผลตอบแทน	จะได้รับผลตอบแทนจากการ ขายไข่ไก่ และแม่ไก่ปลด ตาม ราคาในท้องตลาด	เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน จากการขายไข่ไก่และได้รับเงิน รายเดือนตามเปอร์เซ็นต์ไข่ที่ ผลิตได้

ที่มา: จากการสำรวจ

3.1.3 แหล่งผลิต

การเลี้ยงไก่ไข่ของเกษตรกรไทยกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ จากผลสำรวจข้อมูลของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2548-2552) จำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4.13 ต่อปี จากจำนวน 5,189 ครัวเรือน ในปี 2548 ลดลงเป็นจำนวน 4,233 ครัวเรือน ในปี 2552 โดยในปี 2552 มีเกษตรกรจำนวน 4,233 ครัวเรือน ลดลงจากจำนวน 4,642 ครัวเรือนในปี 2551 ร้อยละ 8.81 (ตารางที่ 4) เนื่องจากหลังภาวะการณ์ระบาดของโรคไข้หวัดนกในปี 2547 ภาครัฐโดยกรมปศุสัตว์ได้มีมาตรการป้องกันโรคไข้หวัดนกอย่างเข้มงวด โดยทำการเอ็กซเรย์ทุกพื้นที่เป็นช่วงระยะเวลา โดยเฉพาะพื้นที่

ที่เป็นจุดเกิดโรค ทำให้การระบาดของโรคอยู่ในวงจำกัดและสามารถควบคุมได้ รวมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานฟาร์ม ทำให้เกษตรกรรายย่อยบางรายที่ไม่มีเงินทุนต้องเลิกกิจการไป โดยภาคกลางเป็นแหล่งเลี้ยงไก่ไข่ที่สำคัญที่สุดของประเทศ มีจำนวนเกษตรกร 1,739 ครัวเรือน มีสัดส่วนผลผลิตไข่ไก่ร้อยละ 56.25 รองลงมาได้แก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,111 ครัวเรือน ภาคเหนือ 842 ครัวเรือน และภาคใต้ 541 ครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนผลผลิตร้อยละ 18.42 14.46 10.87 ตามลำดับ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 จำนวนเกษตรกรไก่ไข่ แม่ไก่ให้ไข่ ปริมาณการผลิต และอัตราการให้ไข่
ปี 2548-2552

ปี	จำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)	จำนวนแม่ไก่ไข่ ณ วันที่ 1 มกราคม (ล้านตัว)	จำนวนแม่ไก่ ไข่ยืนกรง (ล้านตัว)	ปริมาณ ผลผลิต ไข่ไก่ (ล้านฟอง)	อัตรา การให้ไข่ (ฟอง/ตัว/ปี)
2548	5,189	29.98	28.11	7,812	278
2549	4,710	33.96	30.15	8,555	284
2550	4,729	35.13	31.49	8,990	286
2551	4,642	36.74	32.78	9,426	288
2552	4,233	38.72	33.13	9,618	290
อัตราเพิ่มร้อยละ	-4.13	6.08	4.21	5.26	0.99

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.1.4 ปริมาณการผลิต

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2548-2552) ผลผลิตไข่ไก่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 5.26 จากจำนวน 7,812 ล้านฟอง ในปี 2548 เป็นจำนวน 9,618 ล้านฟอง ในปี 2552 (ตารางที่ 4) เนื่องจากหลังการระบาดของโรคไข้หวัดนกในปี 2547 ระบบการเลี้ยงไก่ไข่มีการพัฒนามากขึ้น เกษตรกรส่วนใหญ่ได้ปรับเปลี่ยนการเลี้ยงจากโรงเรือนระบบเปิดเป็นโรงเรือนระบบปิดที่ควบคุมอุณหภูมิโดยระบบระเหยไอน้ำเย็น (Evaporative Cooling System หรือ EVAP) เพื่อให้ได้มาตรฐานฟาร์มตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด ควบคู่ไปกับระบบการเลี้ยงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตไข่ไก่ของแม่ไก่ไข่ยืนกรงเพิ่มขึ้น (ประกอบกับภาครัฐโดยกรมปศุสัตว์ได้มีมาตรการป้องกันการระบาดของโรคไข้หวัดนกอย่างเข้มงวด โดยทำการเฝ้าระวังทุกพื้นที่เป็นช่วงระยะเวลา โดยเฉพาะพื้นที่ที่เคยเป็นจุดเกิดโรค ทำให้การระบาดของโรคอยู่ในวงจำกัดและสามารถควบคุมได้) ปัจจุบันกว่าร้อยละ 80 ของการดำเนินธุรกิจ

การเลี้ยงไก่ไข่เป็นของเกษตรกร (รวม Contract farms) อีกประมาณร้อยละ 20 เป็นของบริษัทที่ประกอบธุรกิจครบวงจร

ปี 2553 คาดว่าจะมีปริมาณผลผลิตไข่ไก่ 9,757 ล้านฟอง เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 9,618 ล้านฟอง ของปี 2552 ร้อยละ 1.45 เนื่องจากผลของการปรับลดไก่ไข่พันธุ์ระดับปู่-ย่าพันธุ์ (GP) และ พ่อ-แม่พันธุ์ (PS) ตามมติที่ประชุมของคณะกรรมการนโยบายพัฒนาไก่ไข่และผลิตภัณฑ์ (Egg Board) ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตไข่ไก่เพิ่มขึ้นไม่มากนัก

ตารางที่ 5 จำนวนเกษตรกร ไก่ไข่ แม่ไก่ให้ไข่ ปริมาณการผลิต และอัตราการให้ไข่ แยกตามรายภาค ปี 2552

ภาค	จำนวน เกษตรกร (ครัวเรือน)	จำนวน แม่ไก่ไข่ ณ วันที่ 1 มกราคม (ล้านตัว)	จำนวน แม่ไก่ไข่ ยืนกรง (ล้านตัว)	ปริมาณ ผลผลิต ไข่ไก่ (ล้านฟอง)	สัดส่วน ผลผลิต ไข่ไก่ (ร้อยละ)
รวมทั้งประเทศ	4,233	38.72	33.13	9,618	100
ภาคเหนือ	842	5.61	4.83	1,391	14.46
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1,111	6.76	6.14	1,772	18.42
ภาคกลาง	1,739	22.04	18.52	5,410	56.25
ภาคใต้	541	4.31	3.64	1,045	10.87

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3.1.5 พันธุ์ไก่ไข่

การเลี้ยงไก่ไข่ต้องนำเข้าพันธุ์จากต่างประเทศ โดยจะนำเข้าปู่-ย่าพันธุ์ (Grand Parent Stocks) และพ่อ-แม่พันธุ์ (Parent stocks) และในปัจจุบันจะมีการนำเข้าพันธุ์เฉพาะพ่อ-แม่พันธุ์ เพราะใช้เวลาในการผลิตลูกไก่ไข่สั้นกว่าและให้ผลตอบแทนที่เร็วกว่า พันธุ์ไก่ไข่ในประเทศไทยได้มีการพัฒนาจากไก่พันธุ์แท้มาเป็นพันธุ์ลูกผสม ดังนี้

1) พันธุ์แท้ ไก่ไข่พันธุ์แท้ที่นิยมเลี้ยงในปัจจุบันได้แก่

- พันธุ์โรดไอส์แลนด์แดง (Rhode Island Red) มี 2 ชนิดคือชนิดหงอนกุหลาบ และชนิดหงอนจักร ที่นิยมเลี้ยงแพร่หลายคือชนิดหงอนจักร เป็นไก่พันธุ์กึ่งไข่กึ่งเนื้อ นิยมใช้เป็นพ่อพันธุ์ในการผลิตไก่ลูกผสม มีรูปร่างค่อนข้างยาวและลึกลับ ขนสีน้ำตาลแกมแดง หงอนจักร ผิวหนังและแข้งสีเหลือง แผ่นหุ้มมีสีแดง ลักษณะนิสัยเชื่อง แข็งแรง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

ดี เปลือกไข่มีสีน้ำตาล เริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 5 $\frac{1}{2}$ - 6 เดือน ให้ไข่ปีละประมาณ 280-300 ฟอง น้ำหนักตัวเมื่อโตเต็มที่เพศผู้หนัก 3.1-4.0 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 2.2-4.0 กิโลกรัม

- พันธุ์บาร์พลีมัทร็อค (Barred Plymouth Rock) เป็นไก่พันธุ์กึ่งไข่กึ่งเนื้อ รูปร่างลักษณะมีสีดาสลับขาวตามขวางของขน หงอนจักร ผิวหนังสีเหลือง เปลือกไข่สีน้ำตาล เริ่มให้ไข่เมื่ออายุประมาณ 5 $\frac{1}{2}$ - 6 เดือน

- พันธุ์เล็กฮอร์นขาวหงอนจักร (Single Comb White Leghorn) เป็นไก่พันธุ์ที่มีขนาดเล็ก ขนสีขาว ให้ไข่เร็ว ไข่ดก เปลือกไข่สีขาว มีประสิทธิภาพเปลี่ยนอาหารค่อนข้างสูง ทนต่อสภาพอากาศร้อนได้ดี ประเทศไทยใช้ไก่พันธุ์นี้ในการผสมเพื่อผลิตไก่ลูกผสมตามสภาพทางกายภาพ เพราะประเทศไทยนิยมใช้ไก่เปลือกสีน้ำตาล ให้ไข่ปีละประมาณ 300 ฟอง น้ำหนักเมื่อโตเต็มที่เพศผู้หนัก 2.2-2.9 กิโลกรัม เพศเมียหนัก 1.8-2.2 กิโลกรัม

2) พันธุ์ลูกผสม ปัจจุบันบริษัทผู้นำเข้าพันธุ์ไก่ นำเข้าไก่พันธุ์ลูกผสมเพื่อนำมาผลิตแม่ไก่และไข่ไก่ที่ให้ผลผลิตไข่สูงมีลักษณะตามความต้องการของตลาด คือ ฟองโต เปลือกไข่สีน้ำตาลและไข่ทน พันธุ์ไก่ที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทย ได้แก่ พันธุ์ฮาบราวน (Esa Brown) โลมันบราวน (Lohmann Brown) ไฮเซค (Hisex) บราวนิค (Brown Nick) และแบบค็อค (Baccock) เป็นต้น

3.1.6 การเลี้ยงไก่ไข่

การเลี้ยงไก่แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

- การเลี้ยงลูกไก่อายุ 1 วัน จนเป็นไก่สาวใช้ระยะเวลาเลี้ยง 18 สัปดาห์
- ระยะให้ไข่ คือเลี้ยงตั้งแต่ไก่สาวอายุ 18 สัปดาห์ จนถึง 78 สัปดาห์ รวมอายุให้ไข่ประมาณ 60 สัปดาห์ ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการศึกษาเฉพาะการเลี้ยงแม่ไก่ในระยะให้ไข่อายุระหว่าง 18 - 78 สัปดาห์ ตามขั้นตอนการเลี้ยงดังนี้

1) การเตรียมโรงเรือน การเลี้ยงแม่ไก่ระยะให้ไข่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงแบบกรงตั้งซึ่งเกษตรกรตรวจสอบสภาพความพร้อมของกรงตั้ง ทำความสะอาดคอก รางน้ำ รางอาหาร ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ใช้การได้ดี พ่นยาฆ่าเชื้อและอบโรงเรือนไว้อย่างน้อย 3 ครั้ง และครั้งสุดท้ายหลังพ่นยาฆ่าเชื้อ 5 วัน จึงจะจับแม่ไก่เข้ากรงตั้งได้

2) การจับแม่ไก่เข้ากรงตั้ง เวลาที่เหมาะสมควรเป็นเวลากลางคืนเพราะอากาศเย็น ก่อนย้ายแม่ไก่เข้ากรงตั้งต้องงดอาหารก่อน ประมาณ 3-4 ชั่วโมง และควรจับแม่ไก่อย่างนุ่มนวล เพื่อป้องกันการเครียด การบาดเจ็บ และกระทบกระเทือนอวัยวะภายในของแม่ไก่ ส่วนใหญ่นิยมเลี้ยง 1 กรงตั้งบรรจุแม่ไก่ได้ 4 ตัว

3) การให้แสงสว่าง ในเล้าแม่ไก่ไข่แสงสว่างเป็นสิ่งสำคัญ คือ เพื่อกระตุ้นการกินอาหาร การเจริญเติบโต และการกระตุ้นความเป็นสาวของแม่ไก่ไข่ ซึ่งเกษตรกรต้องกำหนดตารางการให้แสงสว่างตั้งแต่ไก่เข้าเล้าจนปลดแม่ไก่ เพราะมีผลต่อผลผลิตไข่ไก่เป็นอย่างมาก

4) การให้น้ำ น้ำที่ใช้เลี้ยงไก่ควรมีคุณภาพเหมือนน้ำที่คนดื่ม คือใส สะอาด ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น มีคุณภาพที่ยอมรับได้ในห้องปฏิบัติการ การให้น้ำแม่ไก่ไข่ในกรงตับให้ทางท่อนิปเปิ้ล ซึ่งเกษตรกรต้องตรวจดูความพร้อมเพื่อให้ไก่สามารถกินน้ำจากท่อนิปเปิ้ลได้ทุกตัว และต้องทำความสะอาดรางน้ำ ท่อนิปเปิ้ล พร้อมฆ่าเชื้ออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

5) การให้อาหาร ความมุ่งหมายอันดับแรกคือ ต้องการให้ไก่เปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนักตัว น้ำหนักไข่ และผลผลิต ซึ่งเกษตรกรจะยึดถือการให้ผลผลิตเป็นสำคัญ การปรับปริมาณอาหารจะขึ้นอยู่กับผลผลิตไข่ที่จะเพิ่มหรือลดลง และโดยทั่วไปเกษตรกรจะให้อาหารไก่ไข่วันละ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก ให้ช่วงเวลา 05.00-06.00 น. โดยให้ 40% ของอาหารที่ให้กินต่อวัน ครั้งที่สอง ให้ช่วงเวลา 15.00-16.00 น. โดยให้ 60% ของอาหารที่ให้กินต่อวัน โดยการคำนวณได้ดังนี้ ไก่ 1 ตัว น้ำหนักเฉลี่ย 1,950 กรัม กินอาหารที่มีพลังงาน 2,800 กิโลแคลลอรี่ โปรตีน 19 กรัมต่อตัวต่อวัน และเลี้ยงในกรงตับต้องกินอาหารผสมเฉลี่ยวันละประมาณ 110-120 กรัมต่อตัวต่อวัน

6) การให้วัคซีนและยาปฏิชีวนะ การเลี้ยงแม่ไก่ระยะให้ไข่ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยรบกวนแม่ไก่ไข่มากนัก เนื่องจากจะมีโปรแกรมการให้วัคซีนและยาปฏิชีวนะมาตั้งแต่ช่วงเลี้ยงลูกไก่เป็นไก่สาว ช่วงนี้จะเริ่มโปรแกรมวัคซีนช่วงอายุ 19-20 สัปดาห์ ทำวัคซีน IB/ND ต้องละลาย Electrolyte หรือ Vitamin ให้ไก่กินทุกครั้งเพื่อลดความเครียด

3.2 สถานการณ์การตลาดไข่ไก่

3.2.1 ความต้องการบริโภคภายในประเทศ

ความต้องการบริโภคไข่ไก่ในประเทศ ประมาณร้อยละ 96 ของผลผลิตไข่ไก่ทั้งหมด บริโภคในรูปของไข่ไก่สด ที่เหลือส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (2548 - 2552) การบริโภคไข่ไก่เฉลี่ยทั้งประเทศเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 4.55 (ตารางที่ 6) โดยการบริโภคในปี 2552 มีปริมาณ 9,268 ล้านฟอง เพิ่มขึ้นจากปริมาณ 9,020 ล้านฟอง ของปี 2551 ร้อยละ 2.75 และมีอัตราการบริโภคเฉลี่ย 146 ฟองต่อคนต่อปี เพิ่มขึ้นจาก 142 ฟองต่อคนต่อปี ในปี 2551 ร้อยละ 2.82 เนื่องจากผลของการรณรงค์ในการบริโภคไข่ไก่ของภาครัฐร่วมกับภาคเอกชน ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการของไข่ไก่ ในอัตราการบริโภคที่เหมาะสมตามขนาดของแต่ละกลุ่มอายุ

ปี 2553 คาดว่าความต้องการบริโภคไข่ไก่ในประเทศ 9,407 ล้านฟอง เพิ่มขึ้นจาก 9,268 ล้านฟอง ในปี 2552 ร้อยละ 1.50 ตามปริมาณผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เพราะไข่ไก่เป็นอาหารโปรตีนชนิดเดียวที่มีราคาถูกเมื่อเทียบกับอาหารโปรตีนชนิดอื่นๆ ประกอบกับ Egg Board ได้กำหนดและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ไข่ไก่ปี 2553-2555 โดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้บริโภคไข่ไก่เพิ่มขึ้น โดยจัดให้มีโครงการไข่โรงเรียนที่มีเป้าหมายให้เด็กนักเรียนได้บริโภคไข่ไก่คนละ 3 ฟอง ต่อสัปดาห์ โดยใช้งบอาหารกลางวันของโรงเรียน เช่นเดียวกับโครงการนมโรงเรียน และรณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนบริโภคไข่ไก่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องสุขอนามัย ให้มีข้อมูลงานวิจัยจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และสถาบันวิจัยโภชนาการ มหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น

ตารางที่ 6 ปริมาณผลผลิต การบริโภค การส่งออกไข่ไก่ และจำนวนประชากร ปี 2548-2552

ปี	ผลผลิต ^{1/} (ล้านฟอง)	การบริโภค ^{2/} (ล้านฟอง)	การส่งออก ^{3/} (ล้านฟอง)	อัตราการบริโภค ^{4/} ฟอง/คน/ปี	จำนวนประชากร ^{5/} (ล้านคน)
2548	7,812	7,702	109.65	123	62.42
2549	8,555	8,371	183.66	133	62.83
2550	8,990	8,748	241.89	139	63.04
2551	9,426	9,020	406.38	142	63.39
2552	9,618	9,268	349.99	146	63.53
อัตราเพิ่มร้อยละ	5.26	4.55	36.55	4.17	0.44
2553 *	9,757	9,407	350*	140	67.20

ที่มา : 1/ 2/ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

3/ กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

4/ จากการคำนวณ สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร

5/ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

* ปี 2553 ตัวเลขประมาณการ

3.2.2 ระดับราคา

- ราคาไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้ เป็นราคาเฉลี่ยทั้งประเทศซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามผลผลิตที่ออกสู่ตลาดและภาวะตลาดในขณะนั้น การกำหนดราคาไข่ไก่โดยคณะกรรมการด้านการตลาดมีวัตถุประสงค์ คือ เป็นราคาประกาศให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ทั่วประเทศได้ทราบสถานการณ์ราคาและจำหน่ายไข่ไก่ ไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งจัดตั้งโดยภาคเอกชนที่ประกอบธุรกิจไข่ไก่ จะร่วมกัน

กำหนดราคาไข่ไก่โดยดูจากภาวะตลาดไข่ในขณะนั้น และจะกำหนดราคาไข่คละหน้าฟาร์ม แล้วกำหนดราคาไข่ไก่แต่ละขนาดเบอร์แตกต่างกันไปเบอร์ละประมาณ 0.10 บาท ราคาไข่คละจะอยู่ที่เบอร์ 3 หรือเบอร์ 4 แล้วแต่สถานการณ์ ในการเปลี่ยนแปลงราคาไข่ไก่แต่ละครั้ง จะประกาศโดยสมาคมผู้ผลิตผู้ค้าและส่งออกไข่ไก่ ส่วนราคาไข่ไก่เบอร์ประกาศโดยชมรมผู้ค้าไข่ไก่ โดยจะกำหนดให้สอดคล้องกับราคาไข่ไก่คละหน้าฟาร์ม

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2548 - 2552) ราคาไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้เพิ่มขึ้น ในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 0.70 โดยในปี 2552 ราคาไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยฟองละ 2.37 บาท สูงขึ้นจากฟองละ 2.33 บาทในปี 2551 ร้อยละ 1.72 (ตารางที่ 7) ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงต้นปี 2552 ผลผลิตมีปริมาณมากทำให้เกิดปัญหาราคาไข่ไก่ตกต่ำเพราะจากสภาพอากาศที่เย็นลงเอื้ออำนวยต่อผลผลิตไข่ไก่ประกอบกับความต้องการบริโภคชะลอตัว เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจและความไม่สงบทางการเมือง ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลง ส่งผลให้ในช่วงไตรมาสแรกราคาไข่ไก่เฉลี่ยอยู่ที่ฟองละ 2.10 บาท เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน Egg Board ที่ตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาไข่ไก่ทั้งระบบ ได้มอบหมายให้กรมปศุสัตว์ขอความร่วมมือเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่รายใหญ่ที่เลี้ยงตั้งแต่ 100,000 ตัว ขึ้นไป ปลดแม่ไก่ไข่ยืนกรงอายุ 70 สัปดาห์ขึ้นไป ออกก่อนกำหนดเพื่อลดปริมาณผลผลิต ซึ่งเกษตรกรได้ให้ความร่วมมืออย่างจริงจังเพราะแบกรับภาระขาดทุนไม่ไหว ภาคเอกชนโดยสมาคมผู้ผลิต ผู้ค้าและส่งออกไข่ไก่ได้เร่งระบายนผลผลิตส่วนเกินออกต่างประเทศให้มากขึ้น และมีมาตรการปรับลดฟ่อ - แม่พันธุ์นำเข้ลงร้อยละ 10 -20 ส่งผลให้ราคาไข่ไก่เริ่มปรับตัวสูงขึ้นในช่วงไตรมาสที่ 2 และ 3 เป็นเฉลี่ยฟองละ 2.45 และ 2.54 บาท และเริ่มปรับตัวลดลงเป็นเฉลี่ยฟองละ 2.38 บาท ในไตรมาสที่ 4

- ราคาขายส่งตลาดกรุงเทพฯ เป็นราคา 5 เบอร์ เฉลี่ย (เบอร์ 0-4) ในช่วงปี 2548-2552 ราคาเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 3.46 โดยในปี 2552 ราคาปรับตัวสูงขึ้นตามราคาที่เกษตรกรขายได้ มีราคาเฉลี่ยอยู่ฟองละ 2.62 บาท สูงขึ้นจากฟองละ 2.50 บาท ในปี 2551 ร้อยละ 4.80 (ตารางที่ 7)

- ราคาขายปลีกตลาดกรุงเทพฯ เป็นราคาขายปลีกไข่ไก่เบอร์ 2 โดยในช่วงปี 2548-2552 ราคาเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 1.80 โดยในปี 2552 ราคาปรับตัวสูงขึ้นตามราคาขายส่งและราคาที่เกษตรกรขายได้ มีราคาเฉลี่ยฟองละ 2.81 บาท สูงขึ้นจากราคาเฉลี่ยฟองละ 2.77 บาท ของปี 2551 ร้อยละ 1.44 (ตารางที่ 7)

- ราคาส่งออก ในช่วงปี 2548 - 2552 ราคาส่งออกไข่ไก่เพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 12.17 โดยในปี 2552 ราคาส่งออกไข่ไก่สดเฉลี่ยฟองละ 2.35 บาท สูงขึ้นจากฟองละ 2.26 บาท ของปี 2551 ร้อยละ 3.98 (ตารางที่ 7) เนื่องจากราคาส่งออกขึ้นอยู่กับภาวะตลาดของประเทศผู้นำเข้าในขณะนั้นประเทศคู่ค้าที่สำคัญ คือ ฮองกง ที่รับซื้อไข่ไก่จากหลายประเทศ และประเทศคู่แข่งที่สำคัญ คือ จีน แต่ฮองกงมีข้อจำกัดด้านคุณภาพสินค้าและต้องการไข่ไก่คุณภาพดี โดยเฉพาะไข่ไก่จากประเทศไทยที่ผู้นำเข้าในฮองกงต่างยอมรับในคุณภาพเมื่อเทียบกับไข่ไก่ของจีน ประกอบกับในช่วง

ปลายปี 2551 ส่องกงได้ตรวจพบสารเมลามีนปนเปื้อนในไข่ไก่สดที่นำเข้าจากประเทศจีน ปี 2552 มีไข่ปลอมระบาดในบางพื้นที่ในจีน ทำให้ส่องกงชะลอการนำเข้าไข่ไก่จากจีนหันมานำเข้าไข่ไก่จากไทยมากขึ้น

**ตารางที่ 7 ราคาไข่ไก่ที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยทั้งประเทศ ราคาขายส่ง- ขายปลีกตลาด
กรุงเทพฯและราคาส่งออก ปี 2548-2552**

หน่วย : บาท/ฟอง

ปี	ราคาเกษตรกร ขายได้ ^{1/}	ราคาขายส่งตลาด กรุงเทพฯ ^{2/}	ราคาขายปลีก ตลาดกรุงเทพฯ ^{3/}	ราคาส่งออก ไข่ไก่ ^{4/}
2548	2.47	2.49	2.79	1.63
2549	2.00	1.97	2.35	1.49
2550	2.06	2.20	2.52	2.25
2551	2.33	2.50	2.77	2.26
2552	2.37	2.62	2.81	2.35
อัตราเพิ่มร้อยละ	0.70	3.46	1.80	12.17

ที่มา : 1/ ศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
2/ 3/ (ราคาไข่เบอร์ 2) กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์
4/ กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

3.2.3 การส่งออก

ประเทศไทยมีการส่งออกไข่ไก่สดและผลิตภัณฑ์จากไข่ ดังนี้

- การส่งออกไข่ไก่สด ปริมาณและมูลค่าการส่งออกในแต่ละปีไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตไข่ไก่ และราคาในประเทศเพราะการส่งออกไข่ไก่เป็นเพียงการระบายผลผลิตส่วนเกินเพื่อรักษาระดับราคาในประเทศและรักษาตลาดหลักคือ ส่องกงไว้ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2548-2552) ปริมาณและมูลค่าการส่งออกมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยต่อปี ร้อยละ 36.55 และ 53.18 ตามลำดับ (ตารางที่ 8) โดยในปี 2552 การส่งออกไข่ไก่สดมีปริมาณ 349.99 ล้านฟอง มูลค่า 823.04 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 3.53 ของปริมาณผลผลิตไข่ไก่ในประเทศทั้งหมด ลดลงจากปริมาณ 406.38 ล้านฟอง มูลค่า 920.06 ล้านบาท ในปี 2551 คิดเป็นร้อยละ 13.88 และ 10.54 ตามลำดับ ตลาดส่งออกที่สำคัญคือ ส่องกง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 77.78 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด เพราะเป็นตลาดหลักเพียงแห่งเดียวที่รับซื้อไข่ไก่สดจากประเทศไทยในปริมาณมากและมีข้อจำกัดด้านคุณภาพสินค้าเพราะผู้บริโภคในส่องกงต้องการไข่ไก่คุณภาพดี โดยเฉพาะไข่ไก่จากประเทศไทยที่ผู้นำเข้าต่างยอมรับในคุณภาพเมื่อเทียบกับไข่ไก่ของจีน ตลาดที่สำคัญรองลงมา คือ อัฟริกา เช่น แองโกล่า และแกมเบีย มีการนำเข้าในปริมาณมากโดยเฉพาะไข่ไก่เบอร์เล็ก (เบอร์ 3- 4) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 17.65

- การส่งออกผลิตภัณฑ์จากไข่ ได้แก่ ไข่เหลวรวม ไข่แดงเหลว ไข่ขาวผง และไข่ผงรวมในช่วงปี 2548-2552 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 1.20 และ 12.56 ตามลำดับ (ตารางที่ 8 และตารางที่ 11) โดยในปี 2552 การส่งออกผลิตภัณฑ์จากไข่มีปริมาณ 2,844.90 ตัน มูลค่า 304.33 ล้านบาท ปริมาณลดลงจาก 3,257.03 ตัน แต่มูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 224.05 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.65 และ 35.83 ตามลำดับ การที่มูลค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีการส่งออกไข่ขาวผงที่มีราคาสูงเพิ่มขึ้น แต่การส่งออกผลิตภัณฑ์จากไข่ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไข่เหลวรวม คิดเป็นร้อยละ 98.04 ของผลิตภัณฑ์จากไข่ทั้งหมด ประเทศคู่ค้าที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น รองลงมาคือ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และแคนาดา ตามลำดับ

ตารางที่ 8 ปริมาณการส่งออกไข่ไก่สด ผลิตภัณฑ์จากไข่ และนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่
ปี 2548 -2552

ปี	การส่งออก				การนำเข้า	
	ไข่ไก่สด		ผลิตภัณฑ์จากไข่		ผลิตภัณฑ์จากไข่	
	ล้านฟอง	ล้านบาท	ตัน	ล้านบาท	ตัน	ล้านบาท
2548	109.65	178.88	2,768.38	178.81	1,388.44	299.76
2549	183.66	273.88	3,052.26	198.61	1,389.05	316.13
2550	241.89	543.12	2,838.10	183.16	1,027.79	279.84
2551	406.38	920.06	3,257.03	224.05	1,295.99	402.48
2552	349.99	823.04	2,844.90	304.33	1,356.00	354.61
อัตราเพิ่มร้อยละ	36.55	53.18	1.20	12.56	-1.16	5.95

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

3.2.4 การนำเข้า

ประเทศไทยมีการนำเข้าปู่-ย่าพันธุ์ (Grand Parents GP) พ่อ-แม่พันธุ์ (Parents Stock PS) เพื่อนำมาผลิตเป็นแม่ไก่ไข่ (Layer) และนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่ ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (2548-2552) ปริมาณการนำเข้าปู่-ย่าพันธุ์ มีอัตราลดลงเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 33.83 โดยในปี 2552 การนำเข้า ปู่-ย่าพันธุ์ จำนวน 1,485 ตัว ลดลงจากจำนวน 5,249 ตัว ของปี 2551 ร้อยละ 71.71 เนื่องจากบริษัทผู้นำเข้าขอยกเลิกการนำเข้าปู่-ย่าพันธุ์เพราะเหตุผลทางธุรกิจ ส่วนปริมาณการนำเข้า พ่อ-แม่พันธุ์มีอัตราลดลงเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 5.18 ปริมาณการนำเข้าลดลง เนื่องจากมาตรการของ Egg Board ที่จะควบคุมปริมาณพ่อ-แม่พันธุ์ไก่ไข่ให้อยู่ในปริมาณที่เหมาะสมในแต่ละปี ปี 2552 มีการนำเข้า พ่อ-แม่พันธุ์ (PS) จำนวน 189,554 ตัว ลดลงจากจำนวน 253,999 ตัว ในปี 2551 ร้อยละ 25.37 (ตารางที่ 9)

การนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่ เช่น ไข่แดงผง ไข่ขาวผง ไข่ผงรวม ไข่แดงเหลว และ ไข่เหลวรวม ในช่วงปี 2548 - 2552 ปริมาณการนำเข้ามีอัตราลดลงเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 1.16 ส่วนมูลค่ามีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อปีร้อยละ 5.95 ส่วนใหญ่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร ได้แก่ เบเกอรี่ อาหารแปรรูป ไอศกรีม และเป็นส่วนผสมของเครื่องปรุงรส เป็นต้น ในปี 2552 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่ จำนวน 1,356.00 ตัน มูลค่า 354.61 ล้านบาท ปริมาณเพิ่มขึ้นจาก 1,295.99 ตัน แต่มูลค่าลดลงจาก 402.48 ล้านบาท ในปี 2551 ร้อยละ 4.63 และ 11.89 ตามลำดับ (ตารางที่ 10) ผลิตภัณฑ์จากไข่ไทยนำเข้ามากที่สุด คือ ไข่ขาวผง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 68.07 ของปริมาณการนำเข้า ผลิตภัณฑ์จากไข่ทั้งหมด เพื่อนำมาใช้ในอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป เช่น ลูกชิ้นปลา ซูริมิ กุ้งชุบแป้งทอด เป็นต้น โดยผลิตภัณฑ์ที่นำเข้ามากที่สุดคือไข่ขาวผง และมีการนำเข้าจากประเทศฝรั่งเศสมากที่สุด รองลงมาคือ อิตาลี แคนาดา และสหรัฐอเมริกา ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าปุ๋ย-ย่าพันธุ์ (Grand Parent stocks GP) และ พ่อ-แม่พันธุ์ไก่ไข่ (Parent Stocks PS) ปี 2548 - 2552

ปี	ปุ๋ย - ย่าพันธุ์ไก่ไข่ (GP)		พ่อ-แม่พันธุ์ไก่ไข่ (PS)	
	พันตัว	ล้านบาท	พันตัว	ล้านบาท
2548	6.90	14.22	243.41	51.91
2549	15.21	20.79	262.28	50.16
2550	33.77	33.39	245.38	48.73
2551	5.25	14.28	253.99	53.89
2552	1.49	-	189.55	-
อัตราเพิ่มร้อยละ	-33.83	-	-5.18	-

ที่มา : กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.2.5 ประเทศคู่ค้าของไทย

การส่งออกไข่ไก่สดของไทยเป็นการระบายผลผลิตส่วนเกินเพื่อรักษาระดับราคาในประเทศ ราคาส่งออกจึงเป็นราคาค่อนข้างต่ำ ประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย คือ ฮองกง มีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 77.78 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด รองลงมาได้แก่ ตลาดอัฟริกา ที่มีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 21.26 ซึ่งไม่สามารถแข่งขันราคากับประเทศผู้ผลิตที่สำคัญของโลกได้ เนื่องจากประเทศคู่แข่งมีการสนับสนุนการส่งออก แม้ว่าตั้งแต่ปี 2538 ประเทศผู้ส่งออกทั้งหลายที่เป็นสมาชิก

ขององค์การการค้าโลก (WTO) จะต้องปรับลดการอุดหนุนการส่งออกตามพันธกรณี แต่คาดว่าระดับการอุดหนุนที่ประเทศผู้ส่งออกเหล่านั้นยังสามารถทำได้

3.2.6 ประเทศคู่แข่งของไทย

ฮ่องกงนำเข้าไข่ไก่เพื่อการบริโภคเฉลี่ยปีละ 1,700 ล้านฟอง โดยนำเข้าจากจีนมากที่สุด มีสัดส่วนร้อยละ 61 รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา ไทย เยอรมัน ญี่ปุ่น และอื่น ๆ มีสัดส่วนร้อยละ 19 16 1.3 1.1 และ 1.6 ตามลำดับ อาจกล่าวได้ว่าประเทศคู่แข่งที่สำคัญของไทย คือ จีน และสหรัฐอเมริกา และการที่ฮ่องกงรับซื้อไข่ไก่จากประเทศไทยในปริมาณมากเพราะผู้บริโภคในฮ่องกงเชื่อมั่นในคุณภาพของไข่ไก่จากไทย

ตารางที่ 10 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์จากไข่ ปี 2548 - 2552

รายการ	2548		2549		2550		2551		2552	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
ไข่แดงผง	138.63	20.05	201.81	28.76	136.72	19.44	186.08	40.47	156.97	25.68
ไข่ขาวผง	1,018.20	243.03	990.33	235.12	650.54	225.77	880.27	303.95	923.03	269.13
ไข่ผงรวม	170.21	25.31	201.29	31.75	142.00	22.66	167.77	45.24	173.23	36.91
ไข่แดงเหลว	0.18	0.05	2.31	0.16	47.34	2.58	1.23	0.26	0.78	0.15
ไข่เหลวรวม	61.22	11.32	137.63	20.33	51.20	9.39	60.64	12.54	101.99	22.73
รวม	1,388.44	299.76	1,389.05	316.13	1,027.79	279.84	1,295.99	402.48	1,356.00	354.61

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

ตารางที่ 11 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์จากไข่ ปี 2548 - 2552

รายการ	2548		2549		2550		2551		2552	
	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
ไข่แดงผง	5.37	1.00	-	-	4.00	0.44	2.00	0.47	-	-
ไข่ขาวผง	-	-	0.10	0.18	0.28	0.40	2.00	0.57	11.75	3.16
ไข่ผงรวม	-	-	-	-	-	-	34.11	4.80	4.92	1.53
ไข่แดงเหลว	25.27	1.51	331.03	18.28	212.70	11.53	16.83	1.22	39.18	3.06
ไข่เหลวรวม	2,737.74	176.30	2,721.24	180.34	2,621.20	170.79	3,202.08	217.00	2,789.04	296.58
รวม	2,768.38	178.81	3,052.39	198.80	2,838.10	183.16	3,257.03	224.05	2,844.90	304.33

ที่มา : กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง

3.3 นโยบายและมาตรการของรัฐ

ในอดีต ภาครัฐไม่ค่อยมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเลี้ยงไก่ไข่ แต่หลังจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก (ปี 2547) ภาครัฐเริ่มมีบทบาทมากขึ้น การเลี้ยงไก่ไข่ต้องเข้าสู่มาตรฐานฟาร์มภายใต้การดูแลของกระทรวงเกษตรฯ โดยกรมปศุสัตว์ ทำให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนและเกษตรกรที่มีเงินทุนขยายธุรกิจการเลี้ยงไก่ไข่มากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตไข่ไก่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ซึ่งต้องประสบปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเกษตรกรรายกลางและรายย่อย ที่ต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนในการซื้อวัตถุดิบอาหารสัตว์เพื่อใช้เลี้ยงแม่ไก่ไข่ และมีข้อร้องเรียนให้ภาครัฐแก้ไข้ปัญหาเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอยู่เสมอมา ดังนั้นในปี 2549 ภาครัฐได้บริหารจัดการโดยอาศัยกลไกของ Egg Board ภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาไก่ไข่และผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549 ได้กำหนดมาตรการ 8 ข้อ ในการช่วยเหลือ ดังนี้

1) การจัดระเบียบการนำเข้าพันธุ์ไก่ไข่ในตลาดภายใต้การควบคุมการนำเข้าพ่อ-แม่พันธุ์ เพื่อผลิตลูกไก่ไข่ใช้ในประเทศ โดยให้บริษัทผู้เลี้ยงไก่ไข่พันธุ์จัดทำแผนการนำเข้าที่ระบุจำนวนพ่อ-แม่พันธุ์นำเข้าให้ชัดเจนและให้นำเข้าตามแผนการนำเข้า หากไม่นำเข้าตามแผนจะถูกตัดสิทธิ์ ยกเว้นกรณีเกิดโรคระบาดสัตว์ในประเทศผู้ส่งออก

2) ทบทวนสถานการณ์การผลิตเป็นรายสัปดาห์ ยกเว้นกรณีมีปัญหาสามารถเชิญประชุมด่วนได้ และการตรวจสอบฟาร์มดำเนินการทุก 6 เดือน

3) สถาบันเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่มีสิทธิ์ผลิตลูกไก่ไข่ได้ภายใต้เงื่อนไขข้อตกลงของ Egg Board

4) กำหนดเงื่อนไขฟาร์มไก่ไข่ขนาด 100,000 ตัวขึ้นไป ต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบแก้ไข้ปัญหาผลผลิตล้นตลาดหรือราคาไข่ไก่ตกต่ำ โดยปลดแม่ไก่ไข่ยืนกรงอายุ 78 สัปดาห์ และบริษัทผู้ผลิตไก่ไข่พันธุ์และเกษตรกรต้องร่วมรับผิดชอบเมื่อเกิดปัญหา

5) กำหนดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้เลี้ยงไก่ไข่ทุกราย โดยมีมาตรการจูงใจและลงโทษ

6) กำกับดูแลราคาขั้นสูง-ขั้นต่ำพันธุ์สัตว์ เช่น ลูกไก่ไข่ ไก่สาว ให้ราคาขั้นต่ำเท่ากับต้นทุนการผลิต ราคาขั้นสูงเท่ากับต้นทุนการผลิตบวกร้อยละ 20

7) กำกับดูแลราคาขั้นสูง-ขั้นต่ำไข่ไก่ ในภาวะปัจจุบันเพื่อเป็นเกณฑ์เตือนภัยในการพิจารณาแก้ไข้ปัญหา ให้ราคาขั้นต่ำเท่ากับต้นทุนการผลิต ราคาขั้นสูงเท่ากับต้นทุนการผลิตบวกร้อยละ 20 โดยให้มีการทบทวนต้นทุนไข่ไก่ทุก 2 เดือน

8) เก็บเงินเข้ากองทุนไข่ไก่จากพ่อ-แม่พันธุ์นำเข้า ตัวละ 60 บาท ผู้ใดไม่จ่ายถือว่าสละสิทธิ์การนำเข้าพันธุ์ไก่ไข่ และเก็บจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแม่ไก่ไข่ยืนกรง ตัวละ 1 บาท

การดำเนินงาน การแก้ไข้ปัญหาที่ผ่านมาเป็นการแก้ไข้ปัญหาเฉพาะหน้า คือ ถ้าผลผลิตออกมาราคาตกต่ำจะขอความร่วมมือผู้เลี้ยงรายใหญ่ปลดแม่ไก่ไข่ยืนกรงออกก่อนกำหนด

เร่งระบายผลผลิตส่วนเกินไปต่างประเทศ ประสานเชื่อมโยงการจำหน่ายให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ไข่ นำผลผลิตไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่ในช่วงปลายปี 2550 Egg Board ได้มีมาตรการกำหนดพ่อ-แม่พันธุ์ที่ใช้หมุนเวียนในระบบอยู่ที่ 405,721 ตัว โดยทยอยปรับลดพ่อ-แม่ไก่ไข่พันธุ์ลงร้อยละ 4-10 จนถึงปลายปี 2552 ผลผลิตไข่ไก่ออกสู่ตลาดเริ่มลดลงส่งผลให้ราคาไข่ไก่ปรับตัวสูงขึ้น มีปัญหาตามมาคือ ลูกไก่ไข่ขาดแคลน เกษตรกรรายเล็ก รายย่อยหาซื้อลูกไก่เข้าเลี้ยงไม่ได้ บางครั้งมีข้อร้องเรียนขายลูกไก่ไข่ฟางอาหารสัตว์

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์สมการต้นทุนการผลิต

การวิเคราะห์สมการต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบมีสัญญาผูกพัน จำนวน 70 ตัวอย่าง ซึ่งสมการต้นทุนที่ได้ จะนำมาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อรุ่นกับผลผลิตต่อรุ่น โดยมีตัวแปรที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อรุ่น คือจำนวนของผลผลิตไข่ไก่ทั้งหมดต่อรุ่น ได้สมการต้นทุนการผลิตดังนี้

สมการต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ

$$TC_1 = 1.97 + 2.35 Y_1^1 - 0.02 Y_1^2 + 0.0004 Y_1^3$$

(13.98)* (-1.21)^{ns} (1.50)^{ns}

$$\bar{R}^2 = 0.94$$

ค่าในวงเล็บ หมายถึง ค่า T-value

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กำหนดให้ TC_1 = ต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบอิสระ (ล้านบาทต่อรุ่น)
 Y = ผลผลิตไข่ไก่ (ล้านฟองต่อรุ่น)

จุดที่ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ

$$TC_1 = 1.97 + 2.35 Y_1^1 - 0.02 Y_1^2 + 0.0004 Y_1^3$$

จะได้

$$TVC_1 = 2.35 Y_1^1 - 0.02 Y_1^2 + 0.0004 Y_1^3$$

และ

$$AVC_1 = \frac{TVC}{Y} = 2.35 - 0.02 Y_1 + 0.0004 Y_1^2 \quad \text{-----(1)}$$

หาจุดต่ำสุดของต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด

$$\begin{aligned} \text{เงื่อนไขที่จำเป็น} \quad \frac{\partial AVC}{\partial Y} &= -0.02 + 0.0008 Y_1 = 0 \\ Y &= \frac{0.02}{0.0008} = 25 \end{aligned}$$

$$\text{เงื่อนไขที่เพียงพอ} \quad \frac{\partial^2 AVC}{\partial^2 Y} = 0.0008 \geq 0$$

นำ Y ไปแทนในสมการที่ (1) เพื่อหาค่า ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด

$$AVC_1 = 2.35 - 0.02 (25) + 0.0004 (25)^2$$

$$AVC_1 = 2.35 - 0.5 + 0.25$$

$$AVC_1 = 2.10 \text{ บาทต่อฟอง}$$

ดังนั้น ระดับผลผลิตไข่ไก่ของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระที่ทำให้ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เท่ากับ 25 ล้านฟองต่อรุ่น และราคาของไข่ไก่ ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เท่ากับ 2.10 บาทต่อฟอง

สมการต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

$$TC_2 = 0.19 + 2.54 Y_2^1 - 0.13 Y_2^2 + 0.01 Y_2^3$$

(1.45)^{ns} (-0.32)^{ns} (0.43)^{ns}

$$\overline{R^2} = 0.94$$

ค่าในวงเล็บ หมายถึง ค่า T-value

ns ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กำหนดให้ TC_2 = ต้นทุนการผลิตไข่ไก่แบบประกันราคา (ล้านบาทต่อรุ่น)
 Y_2 = ผลผลิตไข่ไก่ (ล้านฟองต่อรุ่น)

จุดที่ต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดของการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

$$\begin{aligned} TC_2 &= 0.19 + 2.54 Y_2^1 - 0.13 Y_2^2 + 0.01 Y_2^3 \\ TVC_2 &= 2.54 Y_2^1 - 0.13 Y_2^2 + 0.01 Y_2^3 \end{aligned}$$

และ

$$AVC_2 = \frac{TVC}{Y} = 2.54 - 0.13 Y_2 + 0.01 Y_2^2 \quad \text{-----}(2)$$

หาจุดต่ำสุดของต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด

$$\text{เงื่อนไขที่จำเป็น} \quad \frac{\partial AVC}{\partial Y} = -0.13 + 0.02 Y_1 = 0$$

$$Y = \frac{0.13}{0.02} = 6.5$$

$$\text{เงื่อนไขที่เพียงพอ} \quad \frac{\partial^2 AVC}{\partial^2 Y} = 0.02 \geq 0$$

นำ Y ไปแทนในสมการที่ (2) เพื่อหาราคา ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด

$$AVC_2 = 2.54 - 0.13 (6.5) + 0.01 (6.5)^2$$

$$AVC_2 = 2.54 - 0.85 + 0.42$$

$$AVC_2 = 2.11 \text{ บาทต่อฟอง}$$

ดังนั้น ระดับผลผลิตไข่ไก่ของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาที่ทำให้ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เท่ากับ 6.5 ล้านฟองต่อรุ่น และราคาของไข่ไก่ ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เท่ากับ 2.11 บาทต่อฟอง

ราคา ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เป็นราคาที่สามารบอกเราเบื้องต้นได้ว่าหากราคาไข่ไก่สูงกว่าราคา ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เกษตรกรจะสามารถทำการผลิตได้ แต่ถ้าเมื่อใดก็ตามที่ราคาไข่ไก่น้อยกว่าราคา ณ ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เกษตรกรควรเลิกทำการผลิต หรือหาวิธีการที่จะลดต้นทุนลง เพราะการที่ราคาต่ำกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด จะส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาหากราคาตกต่ำใกล้ถึงต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด เกษตรกรควรหาทางปรับตัวเพื่อลดต้นทุนการผลิตให้สามารถเลี้ยงไก่ต่อไปได้ ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบประกันราคาราคาที่ทางคู่สัญญาทำประกันไว้ควรที่จะสูงกว่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ย (AVC) ต่ำสุด

การหาจุดคุ้มทุน

จุดคุ้มทุนคือจุดผลผลิตที่ทำให้ รายได้ทั้งหมด = ต้นทุนทั้งหมด

$$TR=TC$$

โดยกำหนดให้ ราคาที่เกษตรกรขายได้ (แบบอิสระ) เท่ากับ 2.60 บาท

โดยกำหนดให้ ราคาที่เกษตรกรขายได้ (แบบประกันราคา) เท่ากับ 2.20 บาท

จุดคุ้มทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ

รายได้ทั้งหมด = ต้นทุนทั้งหมด

$$TR=TC$$

$$Y \cdot 2.60 = 1.97 + 2.35 Y_1^1 - 0.02 Y_1^2 + 0.0004 Y_1^3$$

$$1.97 + 2.35 Y_1^1 - 0.02 Y_1^2 + 0.0004 Y_1^3 - 2.60 Y_1 = 0$$

$$1.97 - 0.25 Y_1^1 - 0.02 Y_1^2 + 0.0004 Y_1^3 = 0$$

เมื่อแก้สมการ หาค่า Y ได้ $Y = 5.99$ และ 54.60

จุดคุ้มทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ ณ ราคาที่เกษตรกรขายได้เท่ากับ 2.60 บาท จะมี 2 จุดด้วยกันคือ ถ้าเกษตรกรทำการผลิตไข่ไก่ได้ 5.99 ล้านฟองต่อรุ่น จะมีรายได้ทั้งหมด 15.57 ล้านบาทต่อรุ่น และถ้าเกษตรกรทำการผลิตไข่ไก่ได้ 54.60 ล้านฟองต่อรุ่น จะมีรายได้ทั้งหมด 141.96 ล้านบาทต่อรุ่น ซึ่งเป็นผลผลิตที่ทำให้รายได้ทั้งหมดเท่ากับต้นทุนทั้งหมด แต่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไประดับผลผลิตที่ทำให้คุ้มทุนก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

จุดคุ้มทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

รายได้ทั้งหมด = ต้นทุนทั้งหมด

$$TR = TC$$

$$Y \cdot 2.20 = 0.19 + 2.54 Y_2^1 - 0.13 Y_2^2 + 0.01 Y_2^3$$

$$0.19 + 2.54 Y_2^1 - 0.13 Y_2^2 + 0.01 Y_2^3 - 2.20 Y = 0$$

$$0.19 + 0.34 Y_2^1 - 0.13 Y_2^2 + 0.01 Y_2^3 = 0$$

เมื่อแก้สมการ หาค่า Y ได้ $Y = 5.59$

จุดคุ้มทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา ณ ราคาที่เกษตรกรขายได้เท่ากับ 2.20 บาท เมื่อเกษตรกรทำการผลิตไข่ไก่ได้ 5.59 ล้านฟองต่อรุ่น จะมีรายได้ทั้งหมด 12.30 ล้านบาทต่อรุ่น ซึ่ง

เป็นจุดผลิตที่ทำให้รายได้ทั้งหมดเท่ากับต้นทุนทั้งหมด แต่เมื่อราคาเปลี่ยนแปลงไประดับผลผลิตที่ทำให้คุ้มทุนก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

4.2 ผลการวิเคราะห์ต้นทุน รายได้

ต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคาหมายถึงค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการเลี้ยง ซึ่งการวิเคราะห์ต้นทุนในการผลิตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน และต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน โดยต้นทุนที่เป็นตัวเงินหมายถึง ค่าพันธุ์ไก่ ค่าอาหาร ค่ายาและวิตามิน ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันหล่อลื่น เป็นต้น ส่วนต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดเช่น ค่าแรงงานของครอบครัว สำหรับการเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 รูปแบบ ต้นทุนส่วนใหญ่จะเป็นต้นทุนที่เป็นตัวเงิน โดยจะแบ่งต้นทุนออกเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร

ต้นทุนคงที่ คือ ต้นทุนที่เกษตรกรจำเป็นต้องจ่าย ไม่ว่าจะทำการผลิตหรือไม่ก็ตาม เช่น ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเช่าที่ดิน เป็นต้น

ต้นทุนผันแปร คือ ต้นทุนที่เกษตรกรจะจ่ายเมื่อมีการทำการผลิตซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามผลผลิต การศึกษาในครั้งนี้ประกอบด้วย ค่าอาหาร ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าวัคซีนและวิตามิน ค่าอุปกรณ์ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น

1. ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่

โดยการวิเคราะห์ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่ จะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ต้นทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ และการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา ดังนี้

1.1 ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ

ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่ต่อตัวของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ มีต้นทุนรวมทั้งหมด 813.53 บาทต่อตัว โดยแบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่ 35.68 บาทต่อตัวหรือร้อยละ 4.39 ของต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนผันแปร 777.85 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 95.61 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งถ้าพิจารณาต้นทุนผันแปรที่สำคัญคือ ค่าอาหารสัตว์ 537.75 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 66.10 รองลงมาคือค่าพันธุ์สัตว์ ค่าเสียโอกาสในการลงทุน ค่าน้ำและค่าไฟฟ้า 136.38 40.27 21.17 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 16.67 4.95 และ 2.60 ตามลำดับ (ตารางที่ 12) โดยมีการเลี้ยงไก่เฉลี่ย 424 วันต่อรุ่น อัตราการให้ไข่เฉลี่ยร้อยละ 82.82 และเมื่อคิดต้นทุนต่อไข่ไก่ 1 ฟองจะพบว่า ไข่ไก่ 1 ฟอง เท่ากับ 2.32 แบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่ฟองละ 0.10บาท ต้นทุนผันแปรฟองละ 2.22 บาท และเมื่อหักผลพลอยได้

ที่ได้จากการขายแม่ไก่ปลดและไข่ไก่ ตัวละ 76.81 บาท ทำให้ต้นทุน เท่ากับ 736.72 บาทต่อตัว หรือ 2.10 บาทต่อฟอง (ตารางที่ 14)

1.2 ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่ต่อตัวของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา ปี 2553 มีต้นทุนรวมทั้งหมด 803.74 บาทต่อตัว โดยแบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่ 21.60 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 2.64 ของต้นทุนทั้งหมด และต้นทุนผันแปร 782.14 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 97.31 ของต้นทุนทั้งหมด ซึ่งถ้าพิจารณาด้านต้นทุนผันแปรที่สำคัญคือ ค่าอาหารสัตว์ 562.09 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 69.63 รองลงมาคือค่าพันธุ์สัตว์ ค่าเสียโอกาสในการลงทุน ค่าแรงงาน 121.03 42.18 และ 22.76 บาทต่อตัว หรือร้อยละ 15.06 5.25 และ 2.83 ตามลำดับ (ตารางที่ 13) โดยมีการเลี้ยงไก่เฉลี่ย 408 วันต่อรุ่น อัตราการให้ไข่เฉลี่ยร้อยละ 83.85 และเมื่อคิดต้นทุนต่อไข่ไก่ 1 ฟอง จะพบว่า ไข่ไก่ 1 ฟอง เท่ากับ 2.35 บาท แบ่งออกเป็นต้นทุนคงที่ฟองละ 0.06 บาท ต้นทุนผันแปรฟองละ 2.29 บาท และเมื่อหักผลพลอยได้ที่ได้ (แม่ไก่ปลด ไข่ไก่ ถูอาหาร) ตัวละ 59.54 บาท ทำให้ต้นทุนเท่ากับ 744.20 บาทต่อตัว หรือ 2.18 บาทต่อฟอง (ตารางที่ 14) ราคาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรแต่ละรายจะแตกต่างกันไม่มาก แต่สิ่งที่มีผลกระทบต่อต้นทุนก็คือปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตของเกษตรกร เพราะเกษตรกรจะต้องทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของบริษัทผู้สัญญาทำให้บางครั้งเกษตรกรอาจมีต้นทุนเพิ่มขึ้นได้

ต้นทุนทั้งหมดของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคาจะค่อนข้างใกล้เคียงกันคือตัวละ 813.53 บาท และ 803.74 บาท แต่เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าการเลี้ยงแบบอิสระจะมีต้นทุนคงที่สูงกว่าโดยเฉพาะค่าเสื่อมโรงเรือนและอุปกรณ์เนื่องจากเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะมีความสามารถลงทุนด้านโรงเรือนและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพซึ่งเกษตรกรแต่ละรายก็จะซื้อวัสดุอุปกรณ์จากบริษัทต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระได้มีการปรับโรงเรือนให้ทันสมัยขึ้น เพื่อเพิ่มผลผลิตและลดการใช้แรงงานลงเนื่องจากแรงงานที่มีคุณภาพหายาก เพราะถ้าคนที่ดูแลไก่ไม่เอาใจใส่ที่ดีจะส่งผลต่อผลผลิตไข่ไก่ จึงทำให้เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเลี้ยงไก่ไข่มากขึ้น แตกต่างกับเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคามาตรฐานของอุปกรณ์และโรงเรือนจะขึ้นอยู่กับบริษัทผู้สัญญาทำให้เกษตรกรแต่ละรายจะมีค่าใช้จ่ายใกล้เคียงกันเนื่องจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ต้องซื้อจากบริษัทผู้สัญญา ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะมีต้นทุนผันแปรที่ค่อนข้างสูงกว่า โดยเฉพาะค่าอาหาร โดยค่าอาหารที่สูงเพราะราคาที่เกษตรกรแบบประกันราคาต้องจ่ายจะสูงกว่าเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระ เนื่องจากเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะเป็นรายใหญ่ซื้ออาหารจำนวนมากแต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระต้นทุนก็จะมีการเปลี่ยนแปลงในกรณีที่ราคาอาหารสัตว์ราคาสูงขึ้น เป็นผลจากราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์มีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่สำคัญ

2. ผลผลิตต่อไร่

ผลผลิตไขไก่ของเกษตรกรจะขึ้นอยู่กับ จำนวนไก่ที่เลี้ยง อัตราการให้ไข่ และจำนวนวันที่เลี้ยง จากการศึกษาพบว่าอัตราการให้ไข่เฉลี่ยของการเลี้ยงไก่ไขแบบอิสระและแบบประกันราคาจะใกล้เคียงกันอยู่ประมาณร้อยละ 80-85 และจำนวนวันที่เลี้ยงเฉลี่ยของการเลี้ยงไก่ไขแบบอิสระ อยู่ที่ 424 วัน หรือประมาณ 61 สัปดาห์ ส่วนการเลี้ยงแบบประกันราคาเฉลี่ยที่ 408 วัน หรือประมาณ 58 สัปดาห์ จำนวนไขไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงแบบอิสระจะเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ที่มีการเลี้ยง 10,000 ตัวขึ้นไป เกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะมีวิธีลดความเสี่ยงโดยการเลี้ยงไก่หลายโรงเรือนหมุนเวียนกันเพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงทางด้านราคาที่มีความผันผวน ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะเลี้ยงไก่ไขอยู่ที่ประมาณ 1-2 โรงเรือน หรือ 5,000 – 12,000 ตัว ขึ้นอยู่กับข้อตกลงกับบริษัทคู่สัญญา และความสามารถของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีโรงเรือนอยู่แล้วและนำมาปรับปรุงตามข้อกำหนดของบริษัทคู่สัญญา เป็นผลทำให้ขนาดโรงเรือน และปริมาณไขไก่ของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะค่อนข้างมีขนาดและมาตรฐานใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ปริมาณผลผลิตของเกษตรกรก็ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศอีกด้วย โดยถ้าช่วงไหนอากาศค่อนข้างเย็นจะส่งผลให้ผลผลิตออกมามาก แต่ถ้าอากาศร้อนจะส่งผลให้ผลผลิตออกมาน้อยถึงแม้ว่าจะอยู่ในโรงเรือนระบบปิดที่สามารถควบคุมอุณหภูมิได้ก็ตาม (ตารางที่ 14)

3. ราคาไขไก่ที่เกษตรกรขายได้

จากการศึกษาพบว่าราคาที่เกษตรกรขายได้จะขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิต และใช้ราคาอ้างอิงหรือราคาแนะนำตามประกาศของสมาคมผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้ส่งออกไขไก่ เกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะขายผลผลิตให้แก่ พ่อค้าทั่วไป พ่อค้าในท้องถิ่น และล้ง โดยเกษตรกรจะขายไขไก่เป็นไขคละหรือแยกตามเบอร์ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า ซึ่งการขายไขไก่ให้แก่พ่อค้าแต่ละประเภทก็จะได้ราคาที่แตกต่างกันไป ถ้าเกษตรกรขายให้แก่พ่อค้าทั่วไปที่มารับซื้อหน้าฟาร์ม เกษตรกรจะขายในราคาตามประกาศทั้งไขคละและไขเบอร์ โดยถ้าขายเป็นไขคละน้ำหนักของไข 1 ตัง (300 ฟอง) จะต้องได้ 20.5 กิโลกรัมขึ้นไปจึงจะได้ราคาตามประกาศ แต่บางครั้งเกษตรกรที่ขายไขคละให้แก่ฟาร์มรายใหญ่ในพื้นที่ หรือล้ง เพื่อที่จะนำไปตัดไข่ขายหรือไม่สามารถหาลาดเองได้ เกษตรกรก็จะได้ราคาน้อยกว่าตามประกาศ 0.05-0.07 บาท แต่สำหรับเกษตรกรแบบประกันราคาจะได้รับราคาตามที่ได้ตกลงไว้กับคู่สัญญาโดยราคาไขจะไม่เปลี่ยนแปลงตามภาวะของตลาดจะคงที่ตลอดระยะเวลาของสัญญา (ตารางที่ 14)

4. รายได้และกำไรของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไขแบบอิสระได้รับรายได้จากการขายไขไก่ แม่ไก่ปลดและซี้ไก่ โดยรายได้จากการขายไขไก่ของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระราคาไขไก่จะไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตในแต่ละช่วง หากผลผลิตออกสู่ตลาดมากราคาคงต่ำเกษตรกรก็จะประสบกับภาวะ

ขาดทุน และถ้าผลผลิตออกสู่ตลาดน้อยอย่างเช่นในหน้าร้อนเกษตรกรก็จะมีกำไร ทำให้เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระจะเป็นผู้ที่รับความเสี่ยงด้านการตลาดทั้งหมด แต่สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคาจะได้รับราคาตามที่ได้ทำสัญญาไว้ รวมทั้งยังได้รับเงินตอบแทนการทำยอดผลผลิตได้ตรงกับมาตรฐานที่ทางคู่สัญญากำหนดไว้อีกด้วย สำหรับราคาของแม่ไก่ปลดเฉลี่ยของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับภาวะของตลาดในแต่ละช่วง ซึ่งเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระจะปลดแม่ไก่จะต้องพิจารณาในหลายด้าน อาทิเช่น อัตราการให้ไข่ ราคาไก่ปลด ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะได้รับราคาผลผลิต ราคาไก่ปลดตามที่ทำสัญญาไว้ รวมทั้งระยะเวลาในการนำไก่สาวเข้าเลี้ยงและระยะเวลาการปลดแม่ไก่อันกรงทางบริษัทคู่สัญญาจะเป็นคนกำหนด กำไร และรายได้สุทธิ ของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบอิสระถ้าคิดจากต้นทุนทั้งหมด ณ ราคา 2.60 บาทต่อฟอง เท่ากับฟองละ 0.28 บาท และ 0.38 บาท ตามลำดับ ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบประกันราคาถ้าคิดจากต้นทุนทั้งหมด ณ ราคา 2.20 บาทต่อฟอง จะขาดทุนฟองละ 0.15 บาท จะเห็นได้ว่าถ้าพิจารณาจากต้นทุนทั้งหมดแล้วเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคาจะขาดทุน แต่ที่เกษตรกรยังสามารถประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ไข่ก็เนื่องจากมีผลพลอยได้จากการเลี้ยงไก่ไข่ (แม่ไก่ปลด ไข่ไก่ ถูอาหาร) รวมทั้งค่าตอบแทนการเลี้ยงรายเดือน แต่สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระเกษตรกรจะมีเงินสูงและมีการเลี้ยงในจำนวนมากหลายฝูงหมุนเวียนกันไป แต่เมื่อพิจารณากำไรจากต้นทุนหลังหักผลพลอยได้พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระและแบบประกันราคามีกำไรฟองละ 0.50 บาท และ 0.02 บาท (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 12 ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ

รายการ	ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระ(หน่วย : บาทต่อตัว)			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	732.47	45.38	777.85	95.61
1. ค่าพันธุ์สัตว์	136.38	-	136.38	16.76
2. ค่าอาหาร	537.75	-	537.75	66.10
3. ค่าแรงงาน	11.72	5.11	16.83	2.07
4. ค่ายาป้องกันและรักษาโรค	7.17	-	7.17	0.88
5. ค่าน้ำและค่าไฟฟ้า	21.17	-	21.17	2.60
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	4.84	-	4.84	0.59
7. ค่าซ่อมแซมโรงเรือนและอุปกรณ์	5.24	-	5.24	0.64
8. ค่าซื้ออุปกรณ์	1.68	-	1.68	0.21
9. ค่าอื่นๆ	6.52	-	6.52	0.80
10. ค่าเสียโอกาสในการลงทุน(7%)	-	40.27	40.27	4.95
ต้นทุนคงที่	-	35.68	35.68	4.39
1. ค่าใช้ที่ดิน	-	0.37	0.37	0.05
2. ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนและอุปกรณ์	-	22.33	22.33	2.74
3. ค่าเสียโอกาสของโรงเรือนและอุปกรณ์(7%)	-	12.98	12.98	1.60
ต้นทุนทั้งหมด	732.47	81.06	813.53	100

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูล

ตารางที่ 13 ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา

รายการ	ต้นทุนการเลี้ยงไก่ไข่แบบประกันราคา (หน่วย : บาทต่อตัว)			
	เงินสด	ไม่เป็นเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	728.10	54.04	782.14	97.31
1. ค่าพันธุ์สัตว์	121.03	-	121.03	15.06
2. ค่าอาหาร	562.09	-	562.09	69.93
3. ค่าแรงงาน	10.90	11.86	22.76	2.83
4. ค่ายาป้องกันและรักษาโรค	4.95	-	4.95	0.61
5. ค่าน้ำและค่าไฟฟ้า	15.36	-	15.36	1.91
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	5.15	-	5.15	0.64
7. ค่าซ่อมแซมโรงเรือนและอุปกรณ์	2.40	-	2.40	0.30
8. ค่าซื้ออุปกรณ์	0.90	-	0.90	0.11
9. ค่าอื่นๆ	5.32	-	5.32	0.66
10. ค่าเสียโอกาสในการลงทุน(7%)	-	42.18	42.19	5.25
ต้นทุนคงที่		21.60	21.60	2.69
1. ค่าใช้ที่ดิน	-	0.65	0.65	0.08
2. ค่าเสื่อมราคาของโรงเรือนและอุปกรณ์	-	13.73	13.73	1.71
3. ค่าเสียโอกาสของโรงเรือนและอุปกรณ์(7%)	-	7.22	7.22	0.90
ต้นทุนทั้งหมด	728.10	75.64	803.74	100

ที่มา : จากการสำรวจข้อมูล

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบต้นทุนของการเลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคา

รายการ	แบบอิสระ	แบบประกันราคา
ต้นทุนผันแปร (บาทต่อตัว)	777.85	782.14
ต้นทุนคงที่ (บาทต่อตัว)	35.68	21.60
ต้นทุนทั้งหมด (บาทต่อตัว)	813.53	803.74
ต้นทุนผันแปรต่อไข่ไก่ 1 ฟอง (บาทต่อฟอง)	2.22	2.29
ต้นทุนทั้งหมดต่อไข่ไก่ 1 ฟอง (บาท/ฟอง)	2.32	2.35
ราคาที่เกษตรกรได้รับ(บาทต่อฟอง)	2.60	2.20
รายได้สุทธิ (บาทต่อฟอง)	0.38	-0.09
กำไร (บาทต่อฟอง)	0.28	-0.15
ผลพลอยได้ (บาทต่อตัว)	76.81	59.54
ต้นทุนหลังหักผลพลอยได้ (บาทต่อตัว)	736.72	744.20
ต้นทุนหลังหักผลพลอยได้ (บาทต่อฟอง)	2.10	2.18
กำไรหลังหักผลพลอยได้ (บาทต่อฟอง)	0.50	0.02
อัตราการให้ไข่ (ร้อยละ)	82.82	83.85
จำนวนวันที่เลี้ยง (วัน)	424	408

ที่มา : การสำรวจข้อมูล

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การเลี้ยงไก่ในประเทศไทยมีการเลี้ยงไก่ในประเทศไทยแบ่งการเลี้ยงออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การเลี้ยงแบบอิสระ และการเลี้ยงแบบมีสัญญาผูกพัน (รับจ้างเลี้ยง ประกันราคา) โดยการเลี้ยงไก่แบบมีสัญญาผูกพันแบบรับจ้างเลี้ยงเกษตรกรจะไม่ทราบราคาของปัจจัยการผลิต แต่การเลี้ยงไก่แบบประกันราคาเกษตรกรจะเป็นผู้ซื้อปัจจัยการผลิตเองทั้งหมดเหมือนกับเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบอิสระ แต่เกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะต้องซื้อปัจจัยการผลิต และอุปกรณ์บางชนิดจากคู่สัญญาเท่านั้น แต่เกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระจะสามารถตัดสินใจในด้านปัจจัยการผลิต ด้านการบริหารจัดการและการตลาดได้มากกว่าเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาที่จะต้องปฏิบัติตามคู่สัญญา ส่วนผลผลิตไข่ไก่และแม่ไก่ปลดเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะต้องขายให้กับบริษัทคู่สัญญาเท่านั้น ซึ่งผลผลิตไข่ไก่ที่ออกมาหรือขึ้นอยู่กับอาหาร วิธีการเลี้ยง และฤดูกาล การเลี้ยงแบบประกันราคาไม่ใช่เกษตรกรทุกรายสามารถเข้าร่วมโครงการได้ จะต้องขึ้นอยู่กับบริษัทคู่สัญญาด้วย โดยเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาจะเลี้ยงในจำนวนน้อยประมาณ 5,000 - 12,000 ตัว ขึ้นอยู่กับขนาดโรงเรือน และจำนวนตัวไก่ที่บริษัทคู่สัญญาจัดสรรให้ สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงแบบอิสระส่วนใหญ่จะมีการเลี้ยงไก่จำนวนมาก จำนวนหลายโรงเรือนหมุนเวียน และตั้งแต่ปลายปี 2551 เป็นต้นมาเกษตรกรประสบภาวะราคาตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาครัฐเข้ามาช่วยโดยมาตรการต่าง ๆ อาทิ การปลดไก่เร็วกว่ากำหนด การปรับลดพ่อ-แม่พันธุ์ ซึ่งวิธีการดังกล่าวก็ทำให้ราคาไข่ไก่ขยับตัวสูงขึ้นมาระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตามราคาไข่ไก่นั้นก็ยังคงมีความผันผวนที่สูง ดังนั้นภาครัฐควรเข้ามาดูราคาไข่ไก่โดยพิจารณาจากราคา ณ ระดับต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดเพราะถ้าราคาที่สูงกว่าค่าต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุดแสดงว่าเกษตรกรยังสามารถมีเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อปัจจัยการผลิต หรือแสดงว่าขาดทุนเฉพาะต้นทุนคงที่เกษตรกรก็ยังคงสามารถดำเนินกิจกรรมได้ แต่ถ้าเมื่อใดที่ราคาไข่ไก่น้อยกว่าราคาต้นทุนผันแปรเฉลี่ยเกษตรกรควรที่จะทำการผลิตน้อยลงหรือเลิกทำการผลิต เพราะเกษตรกรจะขาดทุนทั้งต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ต้นทุนของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาในรอบการทำสัญญาจะเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เนื่องจากค่าใช้จ่ายหลักโดยเฉพาะค่าอาหารจะไม่มีเปลี่ยนแปลง แต่สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบอิสระถ้าราคาอาหารสัตว์ หรือราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์มีการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลให้ต้นทุนของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบอิสระมีการเปลี่ยนแปลง โดยวัตถุดิบที่สำคัญของอาหารไข่ไก่คือข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ถ้าราคาข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สูงก็จะส่งผลให้ราคาอาหารไข่ไก่สูงขึ้นไปด้วย การที่ต้นทุน ราคาไข่ไก่ และราคาแม่ไก่ปลดที่มีการเปลี่ยนแปลงก็จะส่งผลถึงกำไรและรายได้ของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบอิสระ ซึ่งต่างจากเกษตรกรที่เลี้ยงไก่แบบประกันราคาที่ราคาปัจจัยการผลิต(ราคาอาหารสัตว์) ราคาไข่ไก่ และราคาแม่ไก่ปลดคงที่ตลอดอายุการทำสัญญา

การที่เกษตรกรจะเลี้ยงไก่ไข่ทั้ง 2 แบบให้คุ้มทุนหรือมีกำไร ควรพิจารณาที่ต้นทุนการผลิตทั้งหมดว่าจะลดต้นทุนการผลิตหรือวิธีการเลี้ยงที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนและให้ได้ปริมาณผลผลิตดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ปริมาณการเลี้ยงไก่ไข่ที่เหมาะสมค่อนข้างที่จะกำหนดได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย อาทิเช่น เงินทุน แรงงาน ภาวะตลาด ราคาปัจจัยการผลิต แต่เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระจะนิยมเลี้ยงหลายโรงเรือนเพื่อเป็นการหมุนเวียนลดความเสี่ยงด้านตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลง ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรที่เคยเลี้ยงไก่เนื้อ หรือเข้าร่วมโครงการกับทางบริษัทใหญ่มาก่อน แต่จำนวนไก่ที่เลี้ยงจะไม่มากเพราะขึ้นอยู่กับบริษัท และสภาพโรงเรือน รวมทั้งเงินทุนของเกษตรกรเอง

ปัญหาของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระและแบบประกันราคาจะประสบปัญหาที่เหมือนกันคือด้านแรงงานและไก่สาวไม่ได้คุณภาพ ด้านแรงงานด้วยการเลี้ยงสัตว์เป็นงานที่ต้องมีความรับผิดชอบสูงในการดูแลรักษาสุขภาพสัตว์ ความละเอียดอ่อน และช่างสังเกต จึงทำให้หาแรงงานที่มีคุณภาพได้ยาก ส่วนไก่สาวหากไม่ได้คุณภาพเช่น อายุยังไม่ถึงช่วงให้ไข่ หรือไม่สมบูรณ์แข็งแรง ทำให้เกษตรกรต้องนำไก่มาเลี้ยงก่อนที่จะให้ไข่ทำให้ต้นทุนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น สำหรับปัญหาของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ไข่แบบอิสระก็คือราคาไข่ตกต่ำหรือขายผลผลิตไม่ได้ และราคาอาหารสัตว์ที่สูงขึ้น ส่วนของเกษตรกรที่เลี้ยงแบบประกันราคาถึงแม้ว่าราคาผลผลิต และปัจจัยการผลิตบางชนิดจะคงที่ แต่อย่างไรก็ตามการที่เกษตรกรต้องทำตามข้อสัญญาหรือตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ของทางบริษัท ทำให้เกษตรกรต้องซื้อปัจจัยการผลิตหรืออุปกรณ์ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ทำให้ต้นทุนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐและเกษตรกรควรหาวิธีลดต้นทุนการผลิต โดยอาจนำเอาเทคโนโลยีหรือวิธีต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเลี้ยงไก่ไข่ เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น แต่อย่างไรก็ต้องดูถึงปริมาณความต้องการบริโภคควบคู่ไปด้วย
2. เมื่อราคาไข่ตกต่ำภาครัฐควรเข้ามาช่วยดูแลไม่ให้ราคาต่ำจนถึงระดับต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่ำสุด เพื่อช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถประกอบอาชีพต่อไปได้
3. รัฐบาลควรเข้ามาช่วยดูแลในเรื่องของราคาอาหารสัตว์ให้เป็นธรรม เพราะเป็นต้นทุนหลักในการเลี้ยงไก่ไข่
4. กรมปศุสัตว์ควรแนะนำให้เกษตรกรวางแผนการนำไก่สาวเข้าเลี้ยง และเลี้ยงมากกว่า 1 ฟอง หรือ 1 โรงเรือน เพื่อกระจายความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของราคา

บรรณานุกรม

- ชูศักดิ์ จันทรพศิริ. 2541. เศรษฐศาสตร์การผลิตทางการเกษตร. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์และสหกรณ์การเกษตร คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- นราทิพย์ ชูติวงศ์.2546. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บริษัท เบทาโกร อโกรกรุ๊ป จำกัด (มหาชน). เบทาโกร เลเยอร์
- ศรัณย์ วรรณัจฉริยา, 2539: 20. เศรษฐศาสตร์การผลิตทางการเกษตร. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ศานิต แก้วเอี่ยม, 2538. เศรษฐศาสตร์การผลิตทางการเกษตร. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สมศักดิ์ เพ็ญพร้อม. 2531. การจัดการฟาร์มประยุกต์. ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2541. เรื่องการผลิตและการตลาดไข่ไก่ ส่วนวิจัยเศรษฐกิจปศุสัตว์และประมง สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร
- สุชาดา บุญแสง. 2538. เรื่องการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของฟาร์มไก่ไข่ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สุภาพร อสิริโยดม และคณะ. 2551. การศึกษาระบบตลาดข้อตกลงสินค้าสัตว์ปีกในประเทศไทย กรณีศึกษา ไก่เนื้อ-ไก่ไข่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย กรุงเทพฯ
- อัศรียา สอนบุญลา. 2545. เรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนเปรียบเทียบการเลี้ยงไก่เนื้อครบวงจร และการเลี้ยงไก่เนื้อฟาร์มเกษตรกรที่มีสัญญาผูกพันกับบริษัท วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ